

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**ERGENLERDE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI,
DAVRANIŞSAL VE DUYGUSAL SORUNLAR VE EBEVEYN
TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Yeşim YELKENCİ ÖZENİR

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Hatice GÜNEŞ

İstanbul – 2023

TEZ TANITIM FORMU

YAZAR ADI SOYADI	: Yeşim YELKENCİ ÖZENİR
TEZİN DİLİ	: Türkçe
TEZİN ADI	: Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı, Davranışsal ve Duygusal Sorunlar ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
ENSTİTÜ	: İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
ANABİLİM DALI	: Psikoloji
TEZİN TÜRÜ	: Yüksek Lisans
TEZİN TARİHİ	: 13.01.2023
SAYFA SAYISI	: 75
TEZ DANIşMANLARI	: Dr. Öğr. Üyesi Hatice GÜNEş
DİZİN TERİMLERİ	: Akıllı telefon bağımlılığı, davranışsal ve duygusal sorunlar, anne-baba tutumları
TÜRKÇE ÖZET	: Bu araştırma, ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının ve ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtileri ile davranışsal ve duygusal sorunlar ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin belirlenmesinin amaçlandığı ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. Çalışmanın araştırma grubunu İstanbul ilinde bir eğitim kurumunda 7, 8, 11 ve 12. sınıf düzeyinde öğrenim gören ve yaşları 12-18 arasında değişen (96 kız, 72 erkek; yaş ort: 15.40±1.98) 168 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında veri toplamak için Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Güçler ve Güçlükler Anketi ve Anne-Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, 16-18 yaş aralığındaki ergenlerin 12-15 yaş aralığındaki ergenlere göre daha fazla akıllı telefon bağımlılığı

belirtisi gösterdikleri belirlenmiştir. Ayrıca, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla akıllı telefon bağımlılığı belirtisi gösterdikleri saptanmıştır. Bunlara ek olarak, ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi ve ebeveyn birliktelik durumuna göre anlamlı fark göstermediği belirlenmiştir. Ebeveyn tutumlarından psikolojik özerklik ($r=-.28$) ve denetim ($r=-.34$) ile akıllı telefon bağımlılığı belirtileri arasında negatif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Davranış sorunları ($r=.28$) ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu sorunları ($r=.24$) ile akıllı telefon bağımlılığı belirtileri arasında pozitif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, toplam güçlük puanı ($r=.17$) ile akıllı telefon bağımlılığı belirtileri arasında da pozitif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır.

DAĞITIM LİSTESİ

- : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmzası

Yeşim YELKENCİ ÖZENİR

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**ERGENLERDE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI,
DAVRANIŞSAL VE DUYGUSAL SORUNLAR VE EBEVEYN
TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Yeşim YELKENCİ ÖZENİR

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Hatice GÜNEŞ

İstanbul – 2023

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin/projenin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Yeşim YELKENCİ ÖZENİR

.../.../2023

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yeşim YELKENCİ ÖZENİR'in Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı, Davranışsal ve Duygusal Sorunlar ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi adlı tez çalışması, jürimiz tarafından PSİKOLOJİ anabilim dalı, KLİNİK PSİKOLOJİ bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan

Prof. Dr. Canan TANIDIR

İmza

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Hatice GÜNEŞ

(Danışman)

İmza

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Hasan SEZEROĞLU

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2023

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırma, ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının ve ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtileri ile davranışsal ve duygusal sorunlar ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin belirlenmesinin amaçlandığı ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. Çalışmanın araştırma grubunu İstanbul ilinde bir eğitim kurumunda 7, 8, 11 ve 12. sınıf düzeyinde öğrenim gören ve yaşları 12-18 arasında değişen (96 kız, 72 erkek; yaş ort: 15.40±1.98) 168 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında veri toplamak için Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Güçler ve Güçlükler Anketi ve Anne-Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, 16-18 yaş aralığındaki ergenlerin 12-15 yaş aralığındaki ergenlere göre daha fazla akıllı telefon bağımlılığı belirtisi gösterdikleri belirlenmiştir. Ayrıca, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla akıllı telefon bağımlılığı belirtisi gösterdikleri saptanmıştır. Bunlara ek olarak, ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi ve ebeveyn birliktelik durumuna göre anlamlı fark göstermediği belirlenmiştir. Ebeveyn tutumlarından psikolojik özerklik ($r=-.28$) ve denetim ($r=-.34$) ile akıllı telefon bağımlılığı belirtileri arasında negatif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Davranış sorunları ($r=.28$) ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu sorunları ($r=.24$) ile akıllı telefon bağımlılığı belirtileri arasında pozitif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, toplam güçlük puanı ($r=.17$) ile akıllı telefon bağımlılığı belirtileri arasında da pozitif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akıllı telefon bağımlılığı, davranışsal ve duygusal sorunlar, anne-baba tutumları

SUMMARY

The aim of this study is to examine the relationships between smartphone addiction symptoms and sociodemographic variables, behavioral and emotional problems, and parental attitudes. The study included 168 students of 7th, 8th, 11th and 12th grade levels, aged between 12-18 (96 girls and 72 boys; mean age, 15.40 ± 1.98). Smartphone Addiction Scale, Strengths and Difficulties Questionnaire and Parental Attitude Scale were used to collect data within the scope of the research. According to the results of this study, adolescents aged 16-18 showed increased symptoms of smartphone addiction compared to adolescents aged 12-15. In addition, female students showed greater smartphone addiction symptoms than male students. Smartphone addiction symptoms in adolescents did not differ significantly according to the education level of the mother, education level of the father, family's monthly income and parents' marital status. There was a negative correlation between parental attitudes of psychological autonomy ($r = -.28$), and control ($r = -.34$) and smartphone addiction symptoms. A positive correlation between behavioral problems ($r = .28$), attention deficit hyperactivity disorder problems ($r = .24$) and smartphone addiction symptoms has been detected. Similarly, a positive correlation was found between Difficulty Questionnaire total scores ($r = .17$) and smartphone addiction symptoms.

Keywords: Smartphone addiction, behavioral and emotional problems, parental attitudes

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	v
EKLER LİSTESİ.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI.....	6
1.1.1. Akıllı Telefon Bağımlılığı Kavramı.....	6
1.1.2. Akıllı Telefon Bağımlılığının Yaygınlığı.....	9
1.1.3. Akıllı Telefon Bağımlılığını ile İlişkili Faktörler.....	11
1.2. ERGENLERDE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞIYLA İLİŞKİLİ DUYGUSAL, DAVRANIŞSAL VE FİZİKSEL SORUNLAR.....	13
1.3. EBEVEYN TUTUMLARI.....	15
1.3.1. Ebeveynlik.....	15
1.3.2. Ebeveyn ve Çocuk İlişkisi.....	15
1.3.3. Ebeveyn Tutumları ve Türleri.....	17

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	27
2.2. ARAŞTIRMA GRUBU.....	27
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	27
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	28
2.3.2. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyon.....	28
2.3.3. Güçler ve Güçlükler Anketi.....	28
2.3.4. Anne-Baba Tutum Ölçeği.....	29
2.4. VERİLERİN TOPLANMASI.....	30
2.5. ETİK.....	30
2.6. VERİLERİN ANALİZİ.....	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

3.1. ARAŞTIRMA GRUBUNA AİT BETİMSSEL BULGULAR.....	32
3.2. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERE AİT BETİMSSEL BULGULAR	33
3.3. ERGENLERDE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI BELİRTİLERİNİN SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	34
3.1.1. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden Alınan Puanların Yaşa Göre Karşılaştırılması	34
3.1.2. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden Alınan Puanların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	35
3.1.3. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden Alınan Puanların Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması	35
3.1.4. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden Alınan Puanların Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması	36
3.1.5. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden Alınan Puanların Aile Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması	37
3.1.6. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden Alınan Puanların Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre Karşılaştırılması	38
3.1.7. Akıllı Telefon Bağımlılığı ile Davranışsal ve Duygusal Sorunlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	38
3.1.8. Ebeveyn Tutumları ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	39
3.1.9. Ebeveyn Tutumları ile Davranışsal ve Duygusal Sorunlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	39

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM TARTIŞMA VE YORUM

SONUÇ VE ÖNERİLER	48
KAYNAKÇA	50
EKLER.....	69

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Akıllı telefon bağımlılığı tanı kriterleri	9
Tablo 2. Araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen puanlara ilişkin basıklık ve çarpıklık değerleri.....	31
Tablo 3. Araştırma grubuna ait betimsel bulgular	32
Tablo 4. Katılımcıların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Güçler ve Güçlükler Anketi ve Anne-Baba Tutum Ölçeğinden elde ettikleri puanlara ilişkin betimsel istatistikler	33
Tablo 5. Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin yaşa göre karşılaştırılması.....	34
Tablo 6. Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin cinsiyete göre karşılaştırılması...	35
Tablo 7. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden elde edilen puanların anne eğitim düzeyine göre incelenmesi: Aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri	35
Tablo 8. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden elde edilen puanların anne eğitim düzeyine göre incelenmesi: Tek faktörlü ANOVA testi sonuçları	36
Tablo 9. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden elde edilen puanların baba eğitim düzeyine göre incelenmesi: Aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri	36
Tablo 10. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden elde edilen puanların baba eğitim düzeyine göre incelenmesi: Tek faktörlü ANOVA testi sonuçları	36
Tablo 11. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden elde edilen puanların aile gelir düzeyine göre incelenmesi: Aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri	37
Tablo 12. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden elde edilen puanların aile gelir düzeyine göre incelenmesi: Tek faktörlü ANOVA testi sonuçları	37
Tablo 13. Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin anne-baba birliktelik durumuna göre karşılaştırılması	38
Tablo 14. Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile Güçler ve Güçlükler Anketinin alt boyutları arasındaki ilişkiler	38
Tablo 15. Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki	39
Tablo 16. Ergenlerde ebeveyn tutumları ile Güçler ve Güçlükler Anketinin alt boyutları arasındaki ilişkiler	40

EKLER LİSTESİ

EK-A. Katılımcılar İçin Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

EK-B. Kişisel Bilgi Formu

EK-C. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyon

EK-. Güçler Ve Güçlükler Anketi

EK-D. Anne-Baba Tutum Ölçeği

EK-E. Özgeçmiş

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, değerli bilgilerini benimle paylaşan, kıymetli zamanını esirgemeyen ve desteğini sonsuz hissettiren kıymetli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hatice GÜNEŞ'e tüm emeklerinden dolayı teşekkür ederim. Eğitim sürecimde desteklerini her zaman hissettiren sevgili eşim Metin ÖZENİR, biricik annem Senem Yelkenci, kıymetli babam Şenol Yelkenci ve değerli kardeşim Oğuz Yelkenci'ye sonsuz teşekkürler.

Yeşim Yelkenci ÖZENİR

GİRİŞ

Bağımlılık kelimesi, genellikle fiziksel bir probleme çağrışım yapsa ve hoş giden ve ancak kullanımı zarar veren maddelerin süreklilik arz edecek şekilde kullanılması biçiminde algılansa da esasında biyolojik yönü kadar psikolojik ve sosyolojik yönleri de bulunan bir anlama sahiptir. Bu bağlamda sigara, alkol ve uyuşturucu gibi zararlı maddelere bağımlılığın yanı sıra alışveriş bağımlılığı ya da televizyon bağımlılığı gibi psikolojik ve sosyal kaynakları olan davranışsal bağımlılık türlerinden bahsetmek mümkündür (Gününç ve Kayri, 2010; Süler, 2016). Her geçen gün daha da gelişmiş özelliklerle yeniden üretilen, ilgi çekici modelleri ile cazip kılınan akıllı telefonlara bağımlılık da bu tür bağımlılıklardan sayılabilmektedir. (Ünal, 2015).

İlk ortaya çıktıkları dönemlerde yalnızca kısa mesajlar ve aramalarla iletişim sorunlarının ortadan kalkmasını sağlayan mobil telefonlar, günümüzde pek çok özelliği de bünyesine katmış ve bir insanın birçok ihtiyacını tek başına karşılayabilir hale gelmiştir (Yılmaz, Şar ve Civan, 2015). Gelişmiş akıllı telefonlar, neredeyse bir bilgisayarın sahip olduğu tüm nitelikleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu cihazlar sayesinde eğitim, sağlık ve ticaret gibi çeşitli alanlarda iletişimimiz hızlanmış ve aynı zamanda çeşitlenmiştir. Arama ve mesaj özelliklerinin yanı sıra akıllı telefonlar; görüntülü arama, internet erişimi, ses kaydı ve görüntü alabilme, müzik çalar, hesap makinesi gibi pek çok işlevsel özelliğe sahiptir. Ayrıca akıllı telefonlara yüklenecek uygulamalar sayesinde bu cihazlarda resim yapılabilme, fotoğraflar düzenlenebilme, müzik aletleri akort edilebilme, çeşitli oyunlar oynanabilme ve daha pek çok işlem kolaylıkla gerçekleştirilebilmektedir. Akıllı mobil telefon kullanıcıları, her türlü bilgiye kolayca ulaşabilmekte, aynı zamanda bu bilgileri işleyerek yeniden paylaşabilmektedir. Fiziki hareketliliğe gerek kalmadan mobil cihazlar üzerinden alışveriş yapabilmekte, banka hesaplarını kontrol ederek her türlü bankacılık işlemini gerçekleştirebilmektedir (Şata, Çelik, Ertürk ve Taş, 2016; Yurdakul, Dönmez, Yaman ve Odabaşı, 2013).

Pek çok ihtiyacı tek başına karşılayabilmesi ile gelişen dünya ve değişen gereksinimler karşısında lüksten ihtiyaca dönüşen akıllı telefonlar yine aynı özelliği nedeniyle birçok problemi de beraberinde getirmiştir. Akıllı telefon kullanımı bazı bireylerde bağımlılık olarak tanımlanabilecek düzeyde bir aşırı kullanıma dönüşmektedir (Yılmaz, Şar ve Civan, 2015). Akıllı telefonların yaygınlaşmasıyla

birlikte bireyler bir tarafta sosyal medya platformlarında sosyalleşirken, öte tarafta aile içi iletişimsizliğe varacak düzeyde gerçek yaşamdan uzaklaşabilmektedir (Şata ve ark., 2016). Şiddet ve saldırganlık davranışlarının akıllı telefon bağımlılığı ile pozitif yönlü ilişki olduğuna ilişkin bazı çalışmalar da mevcuttur (Shinse ve Beak, 2013). Özellikle gençlere farklı sosyal ortamlarda, zamandan ve mekândan bağımsız bir şekilde değişik kimlikler ile statüler edinebilme olanağı sunan akıllı telefonlar, onlara sosyal yaşamdaki yetersizliklerini ve başarısızlıklarını telafi edebilecekleri bir ortam sağlamaktadır. Bu ortamlarda yeteri kadar denetimin olmamasından dolayı sahte profiller oluşturma, spam elektronik postalar gönderme, başkalarına hakaret etme gibi olumsuz davranışlar sergilemelerine ve siber zorbalık göstermelerine de imkân tanımaktadır (Doğan ve Tosun, 2016). Siber zorbalığa maruz kalan bireylerde ise üzüntü ve kızgınlık görülmekte, akademik başarıları olumsuz yönde etkilenmekte ve özgüven ile özsaygı kayıpları yaşanmaktadır (Turgut, 2016).

Erken çocukluk dönemi, çocukların gelişimleri açısından en kritik zaman dilimlerinden birdir. Bu dönemde, çocukların gelişimleri üzerinde etkili olan pek çok faktör bulunmaktadır. Bunların başında da çocuğun gelişimini çok yönlü olarak etkileyen çevre gelmektedir. Bu dönemde çocuğun etkilendiği en önemli çevre unsuru ise ebeveynleridir (Gür, 2014). Ebeveynlerin tutum ve davranışları, çocukların benlik algıları ile kişiliklerine ve çevrelerindeki insanlarla ilişkilerine doğrudan etki etmektedir. Ebeveynlerin tutum ve davranışları çocukların ilgili, sorumlu, duyarlı, mutlu ya da kaygısız, mutsuz ya da sorumluluk alamayan bireyler olarak yetişmeleri üzerinde etkili olabilmektedir. Yine ebeveyn davranışlarının çocuklar tarafından aynı şekilde başkalarına yansıtılmaları da söz konusudur (Yaprak, 2007). Çocuğun gelişim ve büyüme sürecinde ailenin çocuğa yaklaşım biçimi, onun sosyal gelişiminin temellerinin oluşmasında etkilidir (Kanak ve Pekdoğan, 2015).

Ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkileri ve çocuklarına karşı düzenli ve tutarlı bir şekilde göstermiş oldukları davranışlar çocuklarının ruhsal uyumları üzerinde önemli rol oynamaktadır. Ebeveynlerin sergilemiş oldukları destekleyici ve olumlu tutumlar çocuğa pozitif yönde katkı sunarken; kısıtlayıcı ve olumsuz tutumlar çocuğun ruhsal problemler yaşamasına sebep olabilmektedir (Tonyalı ve ark., 2019). Aile içinde çocuğa yönelik sergilenen tutumlar, aile yapısıyla beraber çocuğa ait kişilik gelişimini de önemli ölçüde belirlemektedir (Kaya ve ark., 2012).

Yukarıda belirtildiği üzere, ergenlerde akıllı telefon bağımlılığının bir dizi soruna yol açtığı bilinmekte ve ergenlerdeki davranışsal ve duygusal sorunların anne baba tutumları ile olan ilişkisine dair bilgiler ışığında bu çalışmada ergenlerde ebeveyn tutumları ve davranışsal ve duygusal sorunlar ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Bu araştırmanın amacı, ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi ve ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtileri ile davranışsal ve duygusal sorunlar ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Bu doğrultuda araştırmanın hipotez ve alt hipotezleri şunlardır:

Araştırmanın amacı kapsamında yanıtlanması planlanan hipotezler aşağıda sırayla verilmiştir.

H1. Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtileri sosyodemografik değişkenlere (yaş, cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi, anne baba birliktelik durumu) göre anlamlı fark göstermektedir.

H1a: Ergenlerde yaşa göre akıllı telefon bağımlılığı belirtileri anlamlı fark göstermektedir.

H1b: Ergenlerde cinsiyete göre akıllı telefon bağımlılığı belirtileri anlamlı fark göstermektedir.

H1c: Ergenlerde anne eğitim düzeyine göre akıllı telefon bağımlılığı belirtileri anlamlı fark göstermektedir.

H1d: Ergenlerde baba eğitim düzeyine göre akıllı telefon bağımlılığı belirtileri anlamlı fark göstermektedir.

H1e: Ergenlerde aile gelir düzeyine göre akıllı telefon bağımlılığı belirtileri anlamlı fark göstermektedir.

H1f: Ergenlerde anne baba birliktelik durumuna göre akıllı telefon bağımlılığı belirtileri anlamlı fark göstermektedir.

H2. Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtileri ile davranışsal ve duygusal sorunlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3. Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtileri ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4. Ergenlerde ebeveyn tutumları ile davranışsal ve duygusal sorunlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Araştırmanın Önemi

İnternete ulaşımın ve akıllı telefonların giderek daha ucuz ve kolay erişilebilir hale gelmesiyle birlikte ergenlerde akıllı telefon kullanımı yaygınlaşmış ve gündelik yaşamın vazgeçilmez parçalarından biri haline gelmiştir. Akıllı telefonlar sayesinde pek çok iş kısa sürede ve kolaylıkla yapılabilir hale gelmiş; maliyet ve zamandan tasarruf sağlanmıştır. Ancak ergenlerin yaşamlarını pek çok yönden kolaylaştıran bu cihazlar, aynı zamanda bazı olumsuz etkileri de beraberinde getirmiştir. Akıllı telefonlar ile geçirilen zamanı kontrol edememek, zamanı yönetememek, interneti denetimsiz biçimde kullanmak, yeterli ve uygun biçimde sosyalleşmemek bu sorunlar arasında gelmekte ve ergenlerde akıllı telefon bağımlılığına gidilen yolun basamaklarını oluşturmaktadır (Kuyucu, 2017; Sağır ve Eraslan, 2019). Bu nedenle ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile ilişkili faktörlerin tespit edilmesi ve bu bilgilerin önleme ve tedavi çalışmalarında kullanılması önem arz etmektedir. Belirlenen sorunlara karşı çözüm önerileri geliştirilmelidir. Bu çalışmada da davranışsal ve duygusal sorunların ve ebeveyn tutumlarının akıllı telefon bağımlılığı belirtileri ile ilişkileri belirlenmiş ve ergenlerde akıllı telefon bağımlılığının önlenmesine yönelik öneriler sunulacaktır. Bu açıdan, bu çalışmanın ergenlerde akıllı telefon bağımlılığının önlenmesi ve tedavisine katkı sunması bakımından önemli olduğu ifade edilebilir.

Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada kullanılan örneklemin çalışmanın evrenini temsil etme gücünün yeterli olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmada katılımcıların Sosyodemografik Bilgi Formu, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Güçler ve Güçlükler Anketi ve Anne-Baba Tutum Ölçeği'ni doğru ve içten bir biçimde yanıtlayacakları varsayılmaktadır.

Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerin ölçülmek istenen verileri geçerli ve güvenilir bir biçimde ölçtüğü varsayılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın 6rneklemini İstanbul ilinde bulunan bir eğitim kurumunda 7, 8, 11 ve 12. sınıf d6zeyinde 6đrenim g6ren ve yaşları 12-18 arasında değişen 168 6đrenciyle sınırlıdır.

Araştırmada değerlendirmek istenilen akıllı telefon bağımlılığı belirtileri, davranışsal ve duygusal sorunlar ve anne baba tutumları Akıllı Telefon Bağımlılığı 6lçeği, G6çler ve G6çl6kler Anketi ve Anne-Baba Tutum 6lçeği'nin 6lçtüğ6 nitelikler ile sınırlıdır.

Bu araştırmadan kapsamında elde edilen t6m veriler katılımcıların 6lçeklere verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde sırasıyla akıllı telefon bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı ile ilişkili davranışsal ve duygusal sorunlar ve farklı ebeveyn tutumlarına ilişkin kuramsal bilgiler yer almaktadır.

1.1. AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI

Çalışmanın bu bölümünde; akıllı telefon bağımlılığı tanımı, yaygınlığı, akıllı telefon bağımlılığı ile ilişkili etmenler, akıllı telefon bağımlılığı ile ilişkili davranışsal ve duygusal sorunlar, akıllı telefon bağımlılığının sonuçları ve akıllı telefon bağımlılığından korunmayı sağlayacak koruyucu faktörler ele alınacaktır.

1.1.1. Akıllı Telefon Bağımlılığı Kavramı

Karşılıklı iletişim kurma ve etkileşimde bulunma hem insan neslinin ve evriminin devamı için hem de başarılı bir sosyal yaşam için son derece önemlidir (Deniz, Hamarta ve Arı, 2005; Gullone, Heinrich, 2006; Hawkley, Browne ve Cacioppo, 2004; Kafetsios, Sideridis, 2006). Bilgi ve iletişim teknolojilerinde son yıllarda yaşanan en büyük gelişmeler arasında gösterilen akıllı telefonlar, zaman ve mekân kısıtlaması olmaksızın her an dünyanın farklı bölgeleri ile kesintisiz iletişim kurabilmeyi mümkün kılmaktadır. Akıllı telefonlar bu işlevlerinin yanı sıra; görüntülü konuşabilmek, randevulaşmak, online alışveriş yapmak, siparişler oluşturmak ya da sanal turlar yapabilmeye de imkân sağlar (Tekin, Güneş ve Çolak, 2014; Anshari ve ark., 2016). Ayrıca gereksinim duyulan anlarda not almak, fotoğraf çekmek veya ses kaydı almak da akıllı telefonların kullanıcılarına sağladıkları özelliklerdendir (Aktaş ve Yılmaz, 2017).

Günümüzde akıllı telefon kullanıcılarının büyük bir kısmı sabah uyandıklarında ve gece uyumadan önce akıllı telefonlarına bakmaktadırlar (Lee ve ark, 2014). Sürekli olarak internete bağlı bulunmanın ve sosyal medya platformlarında, çevrede ya da dünyada meydana gelen gelişmeleri takip ediyor olmanın, bireylerde boşluk ve yalnızlık hissini azalttığı görülmüştür (Townsend, 2000). Bu durum, sürekli bir biçimde telefonu kontrol etme davranışı ve internetin problemleri bir şekilde kullanımını tetiklemekte, sonuç olarak davranışsal bir bağımlılığa yol açabilmektedir (Park, 2005).

Heyecan duygusunun uyarılmasına yol açan her türlü durum, bağımlılığı tetikleyebilmektedir. Heyecanı tetikleme potansiyeline sahip olan akıllı telefonlar da bağımlılık yapıcı unsurlara sahiptir (Ünal, 2015; Kim ve ark., 2014).

Davranışsal bağımlılık, sonuçlarının zararlı olduğu bilindiği halde haz almak ya da stresi azaltmak amacıyla bir davranışın kontrolsüz bir şekilde sürdürülmesi olarak tanımlanmaktadır (Shaffer, 1996). DSM 5'te (Mental Bozuklukların Tanımsal ve Sayımsal El Kitabı) madde kullanımı ekseninde yapılan bağımlılık sınıflaması, "madde kullanımı ile bağımlılık bozuklukları" biçiminde genişletilmiş (APA, 2013) ve madde kullanımına bağlı olmayan davranışsal bozukluklar da bağımlılıklar başlığına dahil edilmiştir (Lee, 2016; Noyan ve ark., 2015).

Griffitts (1999) tarafından yapılan bir araştırmada internet bağımlılığının çağımızın en belirgin davranışsal bağımlılığı olarak kendini gösterdiği ve bu bağımlılığın nüksetme, çatışma, geri çekilme, tolerans, duygu duyum değişiklikleri ve dikkat çekme gibi bileşenlerden meydana geldiği ortaya konulmuştur. Bireyin kontrolsüz internet kullanımına bağlı olarak çevresiyle ve kendi içinde yaşadığı problemler çatışmaya, sürekli çevrimiçi olup paylaşımlar yapması dikkat çekmeye, çevrimiçi olduğu anda enerjisinin artması duygu durum değişikliğine, giderek daha fazla çevrimiçi olma ihtiyacı toleransa, internet bağlantısının sağlanamadığı anlarda sınırlı olma hali geri çekilmeye ve ara verdikten sonra daha yoğun düzeyde internet kullanımı da nüks etmeye işaret etmektedir. Bu kriterlerin aynı şekilde akıllı telefon bağımlılığı için de geçerli olduğu; bu bağımlılığın da oyun, alışveriş ve kumar bağımlılığı gibi bir davranışsal bağımlılık olduğu belirtilmektedir (Choliz, 2010; Csibi ve ark., 2018; Lee, 2016). Yapılan çalışmalar, internetin zararlı kullanımı ile akıllı telefonun gereğinden fazla kullanımı anlamına gelen akıllı telefon bağımlılığı arasında doğrudan bağlantı olduğunu ortaya koymaktadır (Ezoe ve ark., 2013; Ha ve ark., 2008; Kim, Seo ve David, 2015). Akıllı telefon bağımlılığı problemi yaşayan bireylerin ruh hallerinde dalgalanma, kontrol ve istek kaybı, tolerans kaybı, aile/okul/iş ilişkilerinde bozulma gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır (Kwon ve ark., 2013).

İlk defa Bianchi ve Phillips (2005) ve sonrasında Chóliz ve arkadaşları (2009) akıllı telefon bağımlılığına ilişkin tanı konulabilmesi için aşağıda verilmiş olan bazı kriterleri belirlemişlerdir:

- Aşırı akıllı telefon kullanımı nedeniyle yüksek faturaların gelmesi ve maddi sorunların yaşanması,
- Akıllı telefonların internete bağlı olup olmadığı konusunda sürekli tedirginlik yaşanması ve internetsiz ortamlarda endişe duyulması,
- Akıllı telefon kullanımı azaltmak ya da elden bırakmak konusunda güçlük yaşanması,
- Kriz olarak tanımlanan durumlarda ya da gündelik stresler içerisinde kaçış yolu olarak akıllı telefonlara sığınılması,
- Aşırı düzeyde akıllı telefon kullanımı nedeniyle okul, iş, aile ve sosyal yaşam alanlarında farklı sorunlar yaşanması,
- Sosyal izolasyon,
- Sürekli olarak akıllı telefonlar için uygulama ya da daha iyi özelliklere sahip akıllı telefon modellerinin aranması.

Kim, Seo ve David (2015) ise DSM-4'te (APA, 2006) yer alan madde bağımlılığı belirtileri ile aşırı akıllı telefon kullanımı arasındaki şu benzerliklere dikkat çekmişlerdir:

- Akıllı telefon konusunda aşırı takıntılı düşüncelere sahip olma ve kaygı duyma,
- Akıllı telefona ulaşılamayan ya da kullanımın engellendiği anlarda kaygıya kapılma,
- Aşırı fatura ödeme ya da aşırı zaman kaybı gibi akıllı telefonları kendine zarar verecek biçimde kullanma,
- Önceden zevk alınan etkinliklerden uzaklaşma,
- Akıllı telefon kullanımı konusunda kendine engel olamama, araç kullanırken bile telefona bakma ihtiyacı duyma,
- Dürtü kontrolünde azalma

Lin ve arkadaşları (2017), akıllı telefon bağımlısı olan bireyleri belirlemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışma kapsamında 79 üniversite öğrencisi 1 ay boyunca izlenmiştir. Çalışmanın neticesinde akıllı telefon bağımlılığı için bir dizi kriter tespit edilmiş ve bu kriterler Tablo 1'de sunulmuştur (Lin ve ark., 2017).

Tablo 1. Akıllı Telefon Bağımlılığı Tam Kriterleri

Kriterler	
A Kriteri	<p>3 aylık periyot içerisinde herhangi bir zamanda meydana gelen klinik olarak önemli bozulma veya sıkıntıya yol açan akıllı telefon kullanımı. Aşağıda olan semptomlardan 3 veya daha fazlasının aynı zamanda olması gerekmektedir.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Akıllı telefon kullanımına direnmede başarısızlık 2. Akıllı telefon olmadığı durumlarda kişide anksiyete, disfori veya irritabilite durumunun kendisini göstermesi 3. Planlanandan daha uzun süre telefon kullanımı 4. Akıllı telefon kullanımı bırakmak için istek duyma ama buna yönelik başarısız girişimler 5. Telefon kullanma veya kullanmayı bırakmak için uzun süre vakit harcama 6. Aşırı kullanımdan kaynaklanan fiziksel ve psikolojik sorun olmasına karşın süregelen, tekrarlayıcı telefon kullanımına devam etme
B Kriteri	<p>İşlevsellikte Bozulma: Aşağıda olan kriterlerden 2 veya daha fazlasının bulunması</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aşırı kullanımın tekrarlayıcı veya süregelen bir fiziksel veya psikolojik sorunla sonuçlanması 2. Tehlike oluşturabilecek bir durumda veya günlük yaşamda olumsuz etkilere neden olacak akıllı telefon kullanımı 3. Akıllı Telefon kullanımının iş, okul veya sosyal ilişkilerde performansı düşürmesi ve bozulmaya neden olması 4. Aşırı kullanım ile gelen öznel bir sıkıntının olması
C Kriteri	<p>Dışlama Kriteri</p> <p>Akıllı telefon bağımlılığının Obsesif Kompulsif Bozukluk veya Bipolar -1 bozukluğuyla açıklanamamasıdır.</p>

Yukarıda işaret edilen kriterler akıllı telefon bağımlılığının hem davranışsal hem de davranışsal olmayan bir dizi bağımlılıkla benzeşen yönlerini ortaya koymaktadır ancak bu cihazlara çok kolay bir biçimde erişilebilir olması, akıllı telefon bağımlılığının farklı bir yönü olarak öne çıkmaktadır (Ölmeztoprak, 2019). Akıllı telefonların hemen herkeste bulunduğu ve geniş bir kullanım alanına sahip oldukları göz önünde bulundurulduğunda, bu bağımlılık türü için tolerans kriterinin çok uygun olmayacağını da bilinmesi gerekmektedir (Kim ve ark., 2014).

1.1.2. Akıllı Telefon Bağımlılığının Yaygınlığı

Ülkemizde ve dünya genelinde akıllı telefon kullanıcı sayısı giderek artmaktadır. Bu durum, aynı zamanda akıllı telefon kullanım sıklığını ve buna bağlı olarak akıllı telefon bağımlılığını da doğrudan etkilemektedir (Erdem, Türen ve Kalın, 2017). Uluslararası Veri Şirketi'nin (International Data Corporation, IDC) gerçekleştirdiği bir araştırmaya göre, 2010 yılında dünyada toplamda 305 milyon adet akıllı telefon satışı yapılmış, sadece bir yıl sonra ise bu rakam 494 milyon akıllı telefona ulaşmıştır (IDC, 2012). PewInternet'in 2012 yılında yapmış olduğu bir araştırmada ise 12 ila 17 yaş arasındaki Amerikalı çocukların %23'ünün akıllı telefona sahip olduğu görülmektedir (Lenhart, 2012). Aynı şekilde Pew Araştırma Merkezi tarafından 2015'in Mart-Mayıs

ayları arasında yapılan bir diğerk araştırmada da gelişmiş ve gelişmekte olan 40 ÷lkede, son iki yılda akıllı telefon kullanma s÷relerinin kat kat arttığı gözlemlenmiştir (Poushter, 2016).

İngiltere ve Amerika Birleřik Devletleri'nde akıllı telefonların %80'lere ulaşan piyasaya payı, ÷lkemizde 2015 itibarıyla %57 olarak kaydedilmiştir. 2015 yılında dñnya genelinde akıllı telefon kullanıcı sayısının 3,7 milyarı geçmiş olması, dñnya nñfusunun yarısının akıllı telefona sahip olduğunu ortaya koymaktadır (TÜİK, 2016; Uğurlukol, 2017). Akıllı telefon kullanım yoğunluğunda ÷lkeler arasında %88'lik piyasa payı ile ilk sırada Güney Kore gelmekte ve onu %77'lik pay ile Avustralya, %74'lük pay ile İsrail, %72'lik pay ile Amerika Birleřik Devletleri, %71'lik pay ile İspanya ve %59'luk pay ile Türkiye izlemektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2016 yılının Nisan ayında yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye'deki hanelerin %96'sında en az bir akıllı telefon bulunmaktadır.

Akıllı telefon kullanım yaşı, bu cihazların yaygınlaşmasına paralel olarak her geçen gün daha da aşağı düşmektedir. Güney Kore Ulusal Bilgi Toplama Kurumu'nun 2012 yılında Güney Kore'de yaptığı araştırma, yaşları 5 ila 9 arasındaki değişen çocuklarda %7,3 oranında akıllı telefon ve internet bağımlılığı probleminin olduğunu ortaya koymuştur (Park ve Park, 2014). Bu çalışmadan elde edilen veriler, çocukların akıllı telefonları oyun oynamak ve sosyal medyaya bağlanmak için kullandıklarını göstermektedir. Jung ve Ha (2013) tarafından yapılan bir diğerk araştırmada ise ortaokul düzeyinde eğitim gören öğrencilerin akıllı telefon kullanma sıklıklarına odaklanılmış ve akıllı telefon bağımlılığı oranı %12 olarak belirlenmiştir. Bu durumun, öğrencilerde duygularını ifade etmeyi zorlaştırdığı da vurgulanmıştır.

Türkiye'de ve dñnyada akıllı telefon bağımlılığına yönelik gerçekteştirilen bilimsel araştırmalar bütün olarak ele alındığında, akıllı telefon kullanım s÷resinin en yüksek olduğu gelişim grubu olarak ergenlik çağı ön plana çıkmaktadır (Chun, 2018). Amerika Birleřik Devletleri'nde AppAnnie adlı bir araştırma merkezi tarafından 2014-2015 yılları arasında yapılan ve Türkiye'nin de dâhil edildiği bir araştırmada 3 farklı yaş grubunun akıllı telefon kullanım alışkanlıklarına odaklanılmış ve 13-24 yaş aralığındaki bireylerin, günlük akıllı telefon kullanım s÷resi bakımından en yüksek dilimi oluşturan grup olduğu gör÷lmüştür (Demirel, 2016).

Bu duruma neden olarak, modern toplumun yaşam tarzına bağlı olarak ergenlerin sıklıkla bir araya gelmemesi ve fiziki iletişim yerine sosyal ağlarda bağlantı kurmayı tercih etmeleri gösterilmiştir. Bu doğrultuda, ergenlerin kullanmış oldukları sosyal ağların, onların sosyalleşme ve iletişim gereksinimlerini karşılamaya yönelik olduğunu söylemek mümkündür. Akıllı telefon bağımlılığının artmasına neden olan bu durum, aynı zamanda ergen bireylerin kendilerini havalı ve popüler hissetmelerine neden olmaktadır (Chiu, 2014).

Türkiye’de akıllı telefon kullanım yoğunluğunun 1995 yılından sonra dünyaya gelen ve z kuşağı olarak adlandırılan bireylerde zirveye ulaştığı görülmektedir. Deloitte (2016) tarafından yapılan ve Türkiye’nin de yer aldığı Global Mobil Kullanıcı Araştırması’ndan elde edilen verilere göre, Türkiye, yüksek genç nüfusu ile akıllı telefon bağımlılığının en yüksek oranda görüldüğü ülkeler arasında yer almaktadır (Digitalage, 2016). Konuya dair literatür incelendiği zaman, Türkiye’de akıllı telefon bağımlılığı oranının %6 civarında olduğu görülmektedir (Bayraktar ve Gün, 2006; Boyalı, 2020; Sarıççek, 2018). Dünya ölçeğinde yapılan çalışmalarda ise akıllı telefon bağımlılığının yaygınlığı %1-%80 gibi geniş bir aralıkta değişkenlik göstermektedir (Niemz ve ark., 2005; Yang ve Tung, 2017; Young, 1998).

1.1.3. Akıllı Telefon Bağımlılığını ile İlişkili Faktörler

1.1.3.1. Benlik Saygısı

Bireyin kendi hakkındaki düşünce ve davranışlarını değerlendirdikten sonra kendine dair oluşturduğu algı, benlik olarak tanımlanmakta iken Benlik saygısı kavramı ise bireyin ulaşmayı hedeflediği benlik ile algılamış olduğu benliği arasındaki ilişki durumunu anlamına gelmektedir (Akyol ve Salı, 2013). Sosyal yönü zayıf, kendine dair bakış açısı ve değerlendirmesi negatif olan bireylerin öz saygıları düşüktür. Bu bireyler, diğer insanlarla iletişime geçecekleri zaman, yüz yüze gelmek yerine onlar için daha az stres yaratan dolaylı iletişimi tercih etme eğilimine sahiptir. Benlik saygısı yüksek olan bireyler ise genellikle yüz yüze iletişim kurmayı tercih etmektedirler (Billieux, 2012).

Benlik saygısı ve akıllı telefon bağımlılığı arasında bulunan ilişkiyi inceleyen araştırmalar, gereğinde fazla akıllı telefon kişilerde benlik saygısının düşük olduğuna işaret etmektedirler (Bianchi ve Phillips, 2005). Akıllı telefonlar aracılığıyla kurulan ilişkilerin, bağımlı bireyler tarafından gereksinim duyulan yüz yüze olmayan iletişime olanak sağlaması, bu durumun temel nedeni olarak gösterilmektedir. Böylelikle akıllı

telefon bağımlısı ve benlik saygısı düşük olan bireyler, fiziksel olarak gerçekleştirilecek iletişimin yarattığı gerilimlerden kaçınabilmektedir (Hawi ve Samaha, 2016).

Bianchi ve Phillips (2005) yaptıkları çalışma sonucunda akıllı telefon bağımlılığı ve benlik saygısı, dışa dönüklük ve yaş arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Bununla beraber, öz saygı düzeyi düşük olan bireylerin çok fazla akıllı telefon kullandıkları ve daha fazla öz saygı kazanabilmek adına, daha sık akıllı telefon kullanmaya başladıklarını ortaya koymuştur.

Akıllı telefon bağımlılığı bulunan bireylerin benlik saygılarının düşük olabileceği gibi, benlik saygısı düzeyi düşük olan bireylerin de akıllı telefon bağımlılığına sahip olma ihtimali, diğer bireylere kıyasla daha yüksektir (Yuchang ve ark., 2017). Konuya dair yapılan araştırmalar incelendiğinde; kişilerin işlevsel olmayan negatif eylemlerinin benlik saygılarında azalmaya neden olduğu, buna sebeple benlik saygısında yaşanan azalmanın kişilerin akıllı telefon bağımlısı olma ihtimalini arttırdığı tespit edilmiştir. Bireyin benlik saygısını yükseltme yoluna gitmesinin, akıllı telefon bağımlılığına sahip olma ihtimalini minimum düzeye indirebilmesine olanak tanıdığı düşünülmektedir (Doğan ve Tosun, 2016).

1.1.3.2. Kişilik Özellikleri

Yapılan araştırmalar ele alındığında, bireylerin kişilik yapıları ile akıllı telefon bağımlılığı arasında bir etkileşim olduğu görülmektedir. Sosyal yönü güçlü, özgüveni yüksek, girişken ve dışa dönük bireylerde akıllı telefon bağımlılığına daha nadir rastlanırken; özgüveni düşük, sosyal ilişkileri zayıf ve içedönük bireylerde bu problemin daha sık görüldüğü tespit edilmiştir (Özen ve Topçu, 2014). Bunun tam aksine, Takao (2014) tarafından yapılan araştırmada, akıllı telefon bağımlılığını yordayan bir regresyon modeli oluşturulmuş ve bu model içinde dışadönüklük değişkeninin akıllı telefon bağımlılığının anlamlı bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir.

Bir kişilik özelliğinin tek başına tüm bağımlılık türlerini açıklamasının mümkün olmamasından dolayı, konu ekseninde yürütülen çalışmalarda, belirli davranışsal bağımlılıklara yönelik olarak farklı kişilik özellikleri ele alınmaktadır (Cocorada ve ark., 2018). Örneğin; hırslı kişilik özelliklerine sahip, endişeli, agresif ve yüksek düzeyde strese sahip olan bireylerin, duygu düzenleme ve stresle başa çıkma stratejilerini yeteneklerini yeterince etkili kullanamadıklarından dolayı akıllı telefon

bağımlılığı yaşamaya daha yatkın oldukları saptanmıştır (Boumosleh ve Jaalouk, 2017). Özgüveni düşük, pasif agresif, takıntılı, sosyal açıdan uyumsuz anti sosyal veya bağımlı olan, sık sık depresyon ve moral bozukluğu yaşayan kişilerde de akıllı telefon bağımlılığına daha fazla rastlandığı tespit edilmiştir (Sevi ve ark., 2014).

1.2. ERGENLERDE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞIYLA İLİŞKİLİ DUYGUSAL, DAVRANIŞAL VE FİZİKSEL SORUNLAR

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2021 yılı hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırmasında interneti en çok kullanan grubun 16-24 yaş aralığında buluna bireyler olduğu bulgusuna erişmiştir. Bu durum genel anlamda teknolojik gelişmelere uyum sağlama bağlamında ergenler için avantaj olarak görülebilirken bazı ergenlerin bu teknolojik araçların kimilerini gereğinden fazla, aşırı kullanmaları sonucunda bir dezavantaja dönüşebilmektedir. Ergenlerin kişilik gelişimi tamamlanmamış bireyler olmaları onları savunmasız ve riskli hale getirebilmektedir (KaltialaHeino, Lintonen ve Rimpelä, 2004). Günümüzde ergenlerin en çok kullanmış olduğu teknolojik materyallerin başında akıllı cep telefonu yer almaktadır. Bireyler akıllı cep telefonu aracılığıyla birçok ihtiyaçlarını tek tıkla karşılayabilmektedirler. Akıllı cep telefonları tüm bu avantajlarına rağmen gereğinden fazla kullanım durumunda bireyi gerçek hayattan koparabilmekte ve psikolojik problemlere sebep olabilmektedir. Bu açıdan, akıllı cep telefonlarının dengeli kullanımı hem yetişkin bireyler hem de ergenler için önem arz etmektedir. Yetişkinler bir noktada kendini denetleyerek akıllı cep telefonunu dengeli bir şekilde kullanabilirken, herhangi bir denetleme mekanizması olmadığında ergenlerin kendini denetlemesi çoğunlukla gerçekleşmemektedir. Bu yüzden, akıllı cep telefonunun gereğinden fazla kullanımından olumsuz etkiler ergenlerde daha fazla önem taşımaktadır. Ayrıca, literatür incelendiğinde, akıllı cep telefonun problemleri bir şekilde kullanımında öğrencilerin sadece bireysel anlamda olumsuz etkilenmediği aynı zamanda aile yaşamı, akademik ve akran ilişkileri açısından da olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir (Pamuk ve Kutlu, 2020).

Akıllı telefon bağımlılığı bireylerin ruh sağlığı üzerinde önemli etkiler gösterebilmektedir. Bu bağımlılık türüne sahip olan bireylerde sanal dünya dışındaki sosyal ilişkilerin olumsuz etkilenmesi, dikkat bozukluklarının yaşanması, akıllı telefonu sürekli olarak kontrol etme davranışına karşı koyamama gibi bir dizi dürtü kontrol problemi ile karşılaşılabilir (Minaz ve Çetinkaya-Bozkurt, 2017). Bu doğrultuda ortaya çıkan sorunlar, kişilerin hem sosyal hayata uyum sağlamalarını

zorlaştıracak hem de akademik yaşamlarında onları başarısızlığa sürükleyecek (Kim ve Roh, 2016) ve yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkileyecek niteliktedir (Tohumcu, 2018).

Pearson ve Hussain (2006) tarafından yapılan bir araştırmada, akıllı telefon bağımlılığı ile psikolojik etkenler arasındaki bağlantıyı irdelemek amacıyla 17-68 yaş aralığında yer alan katılımcılar ile görüşülmüş ve katılımcıların %13,3'ünün akıllı telefon bağımlılığı kategorisinde yer aldıkları tespit edilmiştir. Ayrıca aynı çalışmada narsisizm ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu da ortaya konulmuştur. Akıllı telefonlar için geliştirilmiş olan fotoğraf çekme ve fotoğraflar üzerinde yüksek mükemmellik elde etmeyi sağlama uygulamaları, narsisizm ile ilişkili unsurlar arasında gösterilebilir.

Akıllı telefon bağımlılığına bağlı olarak ortaya çıkan psikolojik zararlardan bir diğeri ise kişinin yaşama dair beklentilerini azaltması (Yıldırım ve Kışioğlu, 2018) ve beraberinde güçlü bir yalnızlık hissi (Şata ve ark., 2016) getirmesidir. Literatür daha detaylı incelendiği zaman, bunlara ek olarak, akıllı telefon bağımlılığının aleksitimi (Elkholy ve ark., 2020), stres ve anksiyete (Lei ve ark., 2020) ve depresyon (Görür, 2019) ile ilişkili olabileceği de görülmektedir.

Akıllı telefon bağımlılığına dair yapılan araştırmalardan elde edilen bulgular incelendiğinde; psikolojik ve fiziksel sonuçları nedeniyle bireylerde sosyal iletişim sıklığının azaldığı, siber zorbalık ile ilişkili çeşitli belirtilerin tezahür ettiği de görülmüştür (Maraş, 2021).

Bireylerin ruh sağlıkları üzerinde doğrudan etkiye sahip olan akıllı telefon bağımlılığı, fiziksel sağlıklarını da etkilemektedir. Dirik (2016) uyumadan önce akıllı telefon ile çok fazla zaman geçiren bireylerin bağımlılık ihtimallerinin daha yüksek olduğunu vurgulamıştır. Bununla bağlantılı olarak akıllı telefon bağımlılığının uyku bozukluklarına ve kalıcı göz hasarlarına yol açabileceğini (Kim ve Roh, 2016) söylemek mümkündür. Akıllı telefon bağımlılığı yaşayan kullanıcılarda, uzun süre hareketsiz kalmalarına bağlı olarak kas tutulmaları (Lei ve ark., 2020), koordinasyon sıkıntıları (Lynn ve Johnson, 2016), ve baş ağrısı (Kwon ve ark., 2013) boyun tutulması ve el bileği hastalıkları (Aslan ve Aylan, 2014) gibi fiziksel rahatsızlıkların meydana geldiği gözlenmiştir.

1.3. EBEVEYN TUTUMLARI

1.3.1. Ebeveynlik

Ebeveynlik, çiftlerin çocuk sahibi olmaya karar verdikleri anda başlar ve tüm yaşamları boyunca da devam eder (Koç, Özkan ve Bekmezci, 2016). Bu tanımdan hareketle, çocuk sahibi olan ancak gerekli iş ve eylemleri yerine getirmeyen çiftlerin durumu, ebeveynlik olarak kabul edilmemektedir. Merkezinde çocuğun yer aldığı bu kavram, anne, baba ve çocuktan meydana gelen çekirdek aile içerisindeki bir olgudur (Özdemir ve ark., 2020).

İnsan yavrularını doğadaki diğer canlıların yavrularından ayıran en büyük fark; diğer canlıların yavrularının birkaç ay gibi kısa bir sürede kendine yetebilecek hale gelmesi, ancak insan yavrularının sürekli ve uzun süreli bakıma gereksinim duymasıdır. Kısa süreli bakımla hayatta kalmayı başaran diğer canlı türlerinin yavrularına kıyasla, insan yavruları kısa süreli bakım ile hayatta kalamazlar (Kömürücü, 2014). Çocuk sahibi olmak, ebeveynler için eşsiz bir duygu olmakla birlikte, onlara bir dizi sorumluluklar da yüklemektedir. Bir çocuğa sahip olmanın sağladığı mutluluk, aynı zamanda zor katlanılan bir ebeveynlik sürecinin de başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Ebeveynlerin rolleri ile sorumlulukları zorunlu bir şekilde değişirken, çocuğun fiziki durumu ile ilgiye duyduğu ihtiyaç, zor bir sürece atılan ilk adımdır (Koç ve ark., 2016).

İnsan yavrularının diğer canlı türlerinin yavrularına göre daha fazla ilgiye gereksinim duyması, ebeveynlik kavramının da daha değerli hale gelmesine neden olmaktadır. Bu statü; çocukların gereksinimlerinin karşılanması, fiziksel yetersizliklerinin yol açtığı engellerin kaldırılması ve psikolojilerini güçlendirecek desteğin sağlanması gibi çeşitli bileşenlere sahiptir. Ebeveynlik çerçevesinde pek çok kuram da ortaya atılmıştır. Çocuklarla kurulacak bağın değeri ve önemi, uygulamalar ve sorumluluklar bu kuramların ortak yönlerini oluşturmaktadır (Kahraman, 2020).

1.3.2. Ebeveyn ve Çocuk İlişkisi

Yeni doğmuş bir bebeğin sahip olabileceği ilk sosyal çevre, ebeveynleri ve kardeşleridir. Çocuklar, hayatları boyunca etkili olacak davranışların temelini ve doğru ve yanlış arasındaki farka dair algısını bu ortamda edinmektedir. Bu yüzden de çocuklar ile ebeveynler arasındaki bağ büyük öneme sahiptir (Pekşen-Akça, 2020).

Çocukların ebeveynlerine olan gereksinimleri, fizyolojik ihtiyaçlar ve psiko-sosyal ihtiyaçlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Çocukların uyku, yeme içme ve dinlenme gibi fiziksel ihtiyaçları ile sevilme, sorumluluk alma, özgüven ve güven kazanma gibi psiko-sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ebeveynlerin görevleri arasında yer almaktadır (Günalp, 2007). Bu gereksinimlerin karşılanması ve çocuğun yaşamının daha iyi şekillenebilmesi üzerine ortaya atılan teorik yaklaşımlarda çeşitli farklılıklara rastlansa da hepsinin ortak noktası, çocuğun gelecek yaşamının şekillenmesinde psiko-sosyal gereksinimler ile fiziki gereksinimlerin karşılanma oranı arasında bağlantı bulunduğuudur. Farklı bir ifadeyle, çocukluk döneminin ilk yıllarında ebeveynlerin sergilemiş oldukları davranışlar, çocuğun kişiliğinin oluşmasında önemli bir yere sahiptir. Bu yüzden de çocuklar ile ebeveynler arasındaki ilişki çocuğun geleceğini etkilemesi bakımında son derece önem arz etmektedir (Öngider, 2013).

Yeni doğmuş bir bebeğin ilk öğretmeni ebeveynleri olduğu için, çocuğun ilk öğrenmeleri, sosyal edinimlerinin artması ve sosyal çevre ile ilk etkileşimi anne ve babasından öğrenmiş oldukları ile sınırlıdır. İlk öğretmen konumundaki anne ve babanın çocuğa öğrettikleri, çocuğun gelecek yaşamında da derin izler bırakmaktadır (Özel ve Zelyurt, 2016). Anne ve babasından önemli ölçüde etkilenen çocuğun güven duygusu, kendisine hissettirilen güven doğrultusunda gelişim göstermektedir (Çağdaş, 2009). Çekirdek ailesinin sergilediği davranışları rol model olarak benimseyen çocuk, gelecek yaşamının şekillenmesinde de bu davranışlardan yararlanmaktadır (Figuerido ve Dias, 2012)

Ebeveynlerinin davranışları çocuk için bir model teşkil ettiğinden, çocuklar ebeveynleri rol model olarak alıp onlardan görüp algıladıkları davranışları aynı şekilde sergilemeye çalışmaktadırlar. Son derece kritik bir öneme sahip olan bu durum, çocuklarla iletişim esnasında ebeveynlerin tutarlı ve dengeli davranmalarını zorunlu kılmaktadır (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016). Dengelilik kavramı ile kastedilmek istenilen şey, sevginin ve bağlılığın abartı ölçüsüne vardırıılmadan verilebilmesidir. Çocuğa yeterince ilgi ve sevgi gösterilmemesi olumsuz etkiler yaratabildiği gibi, aşırı bağlılık ve sevgi gösterilmesi de bir dizi olumsuzluğun ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Bu durum çocuğun sevgiyi hissetmesini engelleyebileceği gibi, güven duygusunun zedelenmesine de yol açabilir (Sentse ve ark, 2010). Çocuğa yaşına kıyasla çok fazla sorumluluk yüklenmesi, onun başarısız olmasına ve başarısızlık

duygusunun gelişmesine yol açmaktadır. Aynı şekilde sorumluluk verilmemesi ve çok fazla korumacı davranılması da karar alma mekanizmasının gelişmemesine, ilerleyen dönemlerde kendi kararlarını vermekte zorlanmasına ve gerekli olduğu zaman sorumluluk almaktan kaçınmasına neden olabilmektedir (Smit ve ark., 2008). Bu olumsuzluklardan kaçınabilmek için çocuklarda benlik algısının gelişimine özen gösterilmesi gerekmektedir. Çocuğun duygularına ve düşüncelerine değer verildiğinin hissettirilmesi, sözlerinin dinlenmesi ve ciddiye alındığının gösterilmesi bu doğrultuda önemlidir. Çocuğu için böyle bir ortam yaratmayı başaran ebeveynler; özgüveni yüksek, uyumlu, yaratıcı ve kendi kendini kontrol edebilen bireylerin yetişmesine katkı sağlamaktadır (Foley ve ark., 2012).

1.3.3. Ebeveyn Tutumları ve Türleri

Çocukların sosyal, psikolojik, zihinsel ve fiziksel gelişimleri doğum ile başlayan ve sonrasında da devam eden zorlu bir süreçtir. Bahsedilen bu gelişimler, başta ebeveynler olmak üzere pek çok çevresel ve kalıtsal etkenden etkilenecek şekilde şekillenmektedir. Çocuğun ailesi, onun sosyal hayatta edineceği bilgi ve birikimlerinin temel noktasını oluşturmaktadır ve bu da çocuğun tüm hayatını etkileyen olgular arasında ailenin önemli bir yer tutmasına neden olmaktadır. Sevgi gereksinimi, saygı ve özgüven duygusu gibi sosyal kazanımlar ilk olarak aile içerisinde kazanıldığı için, çocuk gelişiminde aile ilk sırada yer almaktadır (Yücel, 2017).

İnsanların sosyal yaşamlarındaki statüleri ile topluma bakışları, çocuk sahibi olduktan sonra yeniden şekillenmektedir. Dünyada yaşayan tüm canlı türleri içinde, yeni doğmuş yavruyla erişkinliğe ulaşına kadar birçok farklı yönden ilgilenilmesi ve gereksinimlerinin giderilmesi, yalnızca insanlarda görülmektedir. Ebeveynler bir yandan çocuklarına anatomik ve genetik miraslarını bırakırken, öte yandan onun sosyal yönü güçlü bir birey olarak yetişmesine katkıda bulunarak kültürel öğeler ile geleneklerin de aktarılmasını sağlamaktadır. Çeşitli aşamalardan oluşan bu kültürel aktarım süreci, çocuğun gelecekteki kişiliğinin şekillenmesinde de etkilidir. Genç bireylerde reddetme, kabul ve özgüven gibi tutumlar ile tepkiler, ebeveynlerinden gördükleri veya edindikleri tutumlar ile davranışları yansıtmaktadır. Çocukların olumlu ya da olumsuz davranışlar sergilemesinde, ebeveynlerin çocuğu yetiştirme aşamasında olumlu veya olumsuz tutum ve davranışlar sergilemesi doğrudan etkiye sahiptir (Aktaş, 2011).

Çocuklar, doğdukları andan itibaren en yakın sosyal çevreleri olan ebeveynlerinden gördükleri davranışlar bütününe sentezlemekte ve bunlardan yola çıkarak kendi tarzını yaratmaktadır. Farklı bir ifadeyle söylemek gerekirse, çocuğun davranışları, ebeveynlerinin davranışlarını yansıtmaktadır. Sosyal yaşamda karşı karşıya gelinen bir problem karşısında çözüm üretme biçimleri ile sosyal eylemlerin şekillenmesi ve karşı karşıya kalınan durumlarda çocuğun kabiliyetleri ile kabiliyetsizliklerinin ortaya çıkması, ebeveynlerden edinilen davranışlar tarafından şekillendirilmektedir. Ebeveynlerin sergilemiş oldukları tutum ve davranışlar kadar, çocuğun bu davranışları algılama ve değerlendirme düzeyi de önem arz etmektedir. Tutum ve davranışlar, her ailede farklılık göstermektedir. Bazı aileler hayata daha pozitif bir pencereden bakarken, bazı ailelerde de tam tersi bir durum söz konusu olabilmektedir. Burada ifade edilenler genelleme olmakla birlikte, farklı ebeveynler en ince ayrıntılarına kadar incelendikleri zaman, her çocuğun farklı bir ortamda yetiştiği ortaya çıkmaktadır (Yücel, 2017).

Çocukluk döneminin sonlarına gelinmesi ve ergenliğe geçişin yaklaşmasıyla birlikte, sosyal çevre daha da önemli bir hale gelmektedir. Bu süreçte, arkadaşlık ilişkileri giderek aile ilişkilerinin yerini almaya başlamaktadır. Ergenlik sürecinde çocuğun seçeceği sosyal çevrenin ve gireceği ortamların ebeveynler tarafından belirlenmesi ya da telkin edilmesi de sağlıklı bir gelişim için önemlidir. Ailesi ile kurduğu ilişkiden yeterince doyum sağlayan ve sosyal çevresi ile gireceği iletişimi de ailesinden yola çıkarak belirleyen bireyler, sosyal iletişimde herhangi bir zorluk yaşamaz. Gençlerin sosyal çevreleri ile kurdukları iletişim ve girdikleri ilişkiler, benlik algılarına da doğrudan etki etmektedir. Buradan da görüldüğü gibi, ebeveynlerin çocuklarına karşı takınmış oldukları tutum, onların yetişkinlikte oluşturacakları kişilik ve davranışlar üzerinde köklü bir etkiye sahiptir (Sezer, 2010).

Literatür incelendiğinde, ebeveynlerin çocuklarını karşı tutumlarıyla ilgili genellikle altı farklı tutum türünden söz edilmektedir. Bunlar; demokratik tutum, otoriter tutum, koruyucu istekçi tutum, ilgisiz ve ihmalkâr ana-baba tutumu, izin verici ebeveynlik ve dengesiz ve kararsız tutumdur.

1.3.3.1. Demokratik Tutum

Bu tutumu benimsemiş ebeveynler tarafından yetiştirilen çocuklar, diğer çocuklara göre kendilerini daha özgür konumlandırır. Bu özgürlük, çocukluk döneminde sağlanmış olan hareket serbestliği ile doğrudan alakalıdır. Demokratik

tutumu benimsemiş olan ebeveynler; tutarlı davranışlar ile çocuklarına güvenlerini arttırıcı telkinler verirler ve denetim görevlerini de onlara baskı ya da rahatsızlık yaratmadan yerine getirirler. Çocuklarına demokratik bir ortam sunan ve bu ortamda çocuklarının kendi kapasitelerini kullanabilmelerine olanak tanıyan anne babalar, çocuklarına güven duygusu kazandırmış olmakla birlikte, karar verme yeteneklerinin de gelişmesine katkıda bulunurlar. Demokratik ortamın sağlamış olduğu özgürlük, çocukların gelecek yaşamlarında özgüveni yüksek bireyler olma yolunda ilerlemesine ve kendi tercihlerini yapabilecek kadar kendilerini akıllı hissetmelerine neden olur (Sezer, 2010).

Aile ve çocuk arasında yaşanan iletişim daha gerçekçi bir ortamda meydana gelmesi ve bu süreçte bireylerin daha açık sözlü olması demokratik tutumun en önemli bileşenlerinden biri olarak görülmektedir. Çocuklarına kendi isteklerini aktaran ebeveynler onlarla ilgilendirdiklerini hissettirmekte ve bunu yaparken de son derece açık sözlü davranmaktadır. Bu durum, çocukların özgüvenlerinin artmasına büyük katkı sağlamaktadır. Bu noktada her ne kadar esas karar verici olarak anne ve baba görünse de onun yaşam alanının korunması ve fikirlerinin değerli hissettirilmesi için yoğun çaba sarf edilmektedir. Denetim gibi algılanan bu durum, esasında sevgi ve ilgi ile birlikte uygulanmaktadır (Santrock, 2018). Demokratik ortamın sunmuş olduğu özgürlük, sevgi ve denetim ile birlikte bir bütünlük meydana getirmektedir. Kurallara bağlılığın esas olduğu bu tür aile ortamlarında yetişen çocuklar daha kuralcı olmaktadır. Ancak kurallar çoğu zaman doğrudan dikte edilmek yerine, yönlendirme yapılarak benimsenir. Demokratik tutum içerisinde herhangi bir zorba davranış yer almamaktadır (Arnett, 2013).

Anne, baba ve çocuk üçlemesi içerisinde herkesin birbirine karşı hak ve sorumluluklarının olduğu bilincine sahip olan kişiler, birbirlerine karşı daha saygılı davranır. Bahsedilen demokratik tutum bir yandan çocukların sorumluluk bilinci içerisinde büyümesine yardımcı olurken, öte yandan ebeveynlerin teşvik edici ve hoşgörülü davranışlarını da içerisinde barındırmaktadır (Biglan ve ark., 2012) Demokratik tutumun geçerli olduğu ailelerde, ebeveynler çocuğu herhangi bir kalıbın içerisine zorla sokma girişiminde bulunmaz. Her konuda tercih hakkına sahip olan çocuk, çekinmeden isteklerini dile getirebilir. Bu çerçeveden bakıldığında zaman, demokratik yöntemin çocuk yetiştirmede önemli olduğu ifade edilebilir. Bu tutumun geçerli olduğu ailelerde çocuk, doğru ve yanlış davranışlar hususunda bilgilendirildiği

için, sergilenen davranışların aile tarafından reddedilme ihtimali düşüktür. Bu ortam doğal olarak çocukların zihinlerinin kabul görme üzerine şekillenmesine olanak tanımaktadır. Çocuğun görüşlerinin, tutum ve davranışlarının kabul edilmesi hususunda pekiştirme işlevi gören demokratik tutum, çocuğun kendini yetersiz ve kötü hissetmesinin de önüne geçilmesini sağlamaktadır (Sezer, 2010). Demokratik bir ortamda dünyaya gelen ve yetişen çocuklar, daha yüksek özgüvene sahip olurlar ve kararlarını kendi verebilme yeteneği kazanırlar. Çocuğun sosyal açıdan özgüven sahibi olması için çocuğun kendi öz benliğini tanıma çabasına saygı gösterilmeli ve buna izin verilmelidir. Bu durum çocuğun gelişimini doğrudan etkilediği için demokratik tutuma çocuklarının daha özgüvenli ve yaratıcı olmasına olanak sağlamaktadır (Balat, 2007)

Aldığı kararların ebeveynleri tarafından kabul edilmesi, karar alma ve aldığı kararı uygulama noktasında çocuğun kafasının karışmasını engeller. Çocukların gelişim süreçleri boyunca ailelerin çocuklarından bir dizi beklentisi olduğu gibi, çocukların da çeşitli beklentileri vardır. Ebeveynler, kendi beklentilerini belirli davranış kalıpları içerisine yerleştirirler ve böylelikle onların daha görünür bir hal almasını sağlarlar. Çocuğa kazandırılmaya çalışılan tutum ve davranış kalıplarının iyi tespit edilmesi gereklidir. Çocuğun kapasitesinin üzerindeki davranışların çocuktan beklenmesi çocuk üzerinde olumsuz etki oluşturabileceği gibi, çocuktan kendi kapasitesinin altında davranışların beklendiğinin hissettirilmesi de çocuğu olumsuz yönde etkileyebilir. Bu yüzden de dengeli bir yöntem izlenmesine ve çocuğun katılım durumu da göz önünde bulundurularak davranışların benimsetilmesine gayret edilmelidir (Martin ve ark., 2017). İlk çocukluk çağında çocuk için sözden daha çok davranışın önemli olmasından dolayı, kazandırılmak istenilen davranışın aynı şekilde ev içerisinde de uygulanması lazımdır (Prokosz, ve Zajdel, 2014). Demokratik tutumun baskın olduğu ailelerde çocuğun olumlu tutum ve davranışları ödüllendirilir, başarısızlık karşısında ise doğrudan tepki gösterilmez ve cezalandırma yoluna gidilmez.

Çocuğun başarısızlık yaşamaması durumunda ebeveynler çocuğa neden başarısız olduğunu doğrudan söylemek yerine çocuğun başarısızlığın sebebini kendi başına görebilmesi için yol gösterirler. Bu yöntemle, çocuğun sorumluluk duygusuyla birlikte muhakeme yeteneği de gelişir. Kendi başına çıkarmış olduğu derslerden ötürü aynı hataya bir kere daha düşme olasılığı azalır. Ayrıca, demokratik tutumda ebeveynler

çocuklarını koşulsuz severler. Bir başka deyişle çocuk sadece başarılı olduğunda ebeveynleri tarafından sevileceğini düşünmez ve bu durum onun psikolojik açıdan daha sağlam olmasını sağlar (Günel, 2007).

Demokratik tutumun hâkim olduğu evlerde yetişen çocuklarda girişimcilik ruhu daha fazla ön plana çıkmaktadır. Böyle bir ortamda yetişen ailelerin çocukları, özgüvene sahip olmalarının yanında iyi derecede öz-kontrol yeteneğine ve üst düzey psiko-sosyal becerilere sahiptir. Bu durum da çocukların sosyal ortamlarda liderlik yapabilecek becerilere sahip olmalarına ve girişimci karakterlerinin baskın hale gelmesine neden olmaktadır. Ebeveynleri tarafında sergilenen tutum ve davranışları doğrudan benimseyen çocuklar, sosyal çevrelerinde uyum sorunu yaşamazlar, fiziksel yeteneklerini geliştirirler ve duyguları üzerinde daha fazla kontrol sağlayabilirler (Sak ve ark., 2015).

1.3.3.2. Otoriter Tutum

Otoriter eğilime sahip olan anne ve babalar, çocuklarının mutlak olarak kendilerine uymalarını ve söylediklerinin emir olarak kabul edilip yerine getirilmesini bekler. Bu tür ebeveynlerin, çocukları ile kurdukları iletişimde arada daima mesafe vardır ve çocuğa söz hakkı verilmez. Otoriter aile tipinde çocuğun gereksinimleri ile beklentileri dikkate alınmaz ve çocuğa seçme şansı da verilmez. Otoriter ebeveynler, çocuklarının talep ve isteklerini tartışmaya gerek bile duymadan reddederler. Otoriter ebeveynler çocuğa karşı soğuk tutum sergilerler, ve çocuk kendi beklentilerini karşılamadığı sürece çocuğa sevgi göstermezler.

Otoriter ebeveynler çocuklarına soğuk, sert ve kendi isteklerinin merkezde olduğu esnemez bir tavır ile yaklaşır. Bu tutumun etkin olduğu ailelerde çocuklarla iletişim yeterli değildir. Çocuğun kendi düşünceleri ile duygularını ifade edebilmesi için çok az olanak sunulur. Ebeveynler, çocukların kendi koydukları kurallara uyması için zorlama girişimlerinde bulunurlar. Otoriter ebeveynler çocuklarını eğitirken ceza metodunu sıkça kullandıkları için çocuğun onların sevgisini kazanmak için onların isteklerine odaklanmaktan kendi öz benliğini oluşturamaz (Eroğlu ve Parlar, 2018).

Otoriter aile türünde, genelde otorite sahibi olarak baba görülmektedir. Böyle kültürlerde ve ailelerde çocuğun sorgulamadan itaat etmesi, onun için bir vazife gibi gösterilir. Çocuk, otoritenin dikte ettiği her şeyi yaptığı ve otorite tarafından kabul gördüğü ölçüde değer sahibi olur. Bu tür ailelerde yetişen çocuklar ilerleyen yıllarda

kendini tanımlayamama, sağlıklı bir sosyal iletişim kuramama, ani sinir krizleri yaşama, duygularını yeterince kontrol edememe, sürekli korkulu ve kaygılı bir ruh hali içerisinde olma gibi durumlar sergileyebilirler (Günalp, 2007).

Otoriter aile türünde ebeveynlerin çocuk üzerinde sürekli bir baskısı bulunmakta ve ebeveynler kendi isteklerini çocuğa dayatmaktadırlar. Demokratik tutumda da aile ve toplum yaşamını düzenleyen bir dizi kural olmasına karşın, otoriter tutumda bu kuralların öğretilmesi ve benimsetilmesinden daha çok dikte edilmesi nedeniyle farklılık görülmektedir (Sarwar, 2016). Otoriter aile tipinde sorgulamadan itaat öne çıkarılmakta ve çocuğun yapmış olduğu eylemler ile işler korku üzerine kurulu bir sistem tarafından değerlendirilmektedir. Demokratik aile tipinde ödüllendirme esas alınırken, otoriter ailelerde ceza, çocuk eğitiminin esas bileşeni olarak kabul edilir (Veldhuis ve ark., 2014). Bu aile tipinde çocuğun sevilebilmesinin tek koşulu, ailesinin emir ve isteklerine itaat etmesidir. Katı bir disiplin söz konusu olduğu için, çocuk dayatılan her kurala uymak zorunda kalır. Çocuğun özgür davranışları ya da özgürleşme çabaları ise itaatsizlik olarak etiketlenir. Bu baskılar çocuğun; dürüst, içine kapanık, uysal, sessiz, kolaylıkla başkalarının etkisine girebilen ve hassas bir yapıya sahip olmasına neden olmaktadır (Ceylan, 2017).

Çocukların kendi kararlarını alabilmelerinin neredeyse olanaksız olduğu otoriter ailelerde, çocukta benlik saygısı gelişmez ve ailenin kopyası olan bireyler yetişir. Bu aile tipinde çocuğun kendini kişisel olarak geliştirmesi önemli görülmez. Bundan dolayı, bu aile tipinde yetişen çocuklarda kendi kendine verebilme yetisi gelişmez ve çocuklarda çevreye karşı saldırgan tutumlar ortaya çıkabilir (Muhammad, 2020). Eksik özgüvene sahip bireylerin topluma kazandırılmasına neden olan otoriter aile ortamı, çocuk üzerinde pek çok olumsuz etki bırakmaktadır. Sonuç olarak çocuk hem çevresine hem de kendisine karşı saygısı düşük bir birey haline gelir ve insanlarla iletişim kurarak bir sosyal çevre yaratma konusunda güçlük çeker. Otoriter tutumun egemenlik alanında yetişen çocukların özelliklerini kısaca özetlemek gerekirse; sosyal çevresi ile iletişim kuramayan ya da iletişimde güçlük çeken, bireysel otoriteye sahip olmayan ve çekingen bireyler olduklarını söylemek yeterli olur. Ayrıca bu yetişme ortamından kaynaklı olarak meydana gelen psiko-sosyal davranışlar, çocuğun yönlendirilmesi ve eğitilmesi esnasında uygulanan şiddetin bir sonucu olarak kabul edilir ve bu şiddet, çocuğun geleceğinde yıkıcı etkilere sebep olur (Yücel, 2017).

1.3.3.3. Koruyucu-İstekçi Tutum

Kontrolün idealden çok daha yüksek düzeyde olduğu koruyucu-istekçi tutum, çocuğun günlük hayatta karşılaşılabileceği tehlikelere karşı abartıya varacak düzeyde korunması olarak tanımlanabilir. Bu tutumun en belirgin özelliklerinden biri, çocuğun isteklerinin ebeveynler tarafından onaylanmasa bile gerçekleştirilmesidir. Bu tutumda çocuğa bir şey yapması için fırsat verilmez ve bir şey yapması da beklenmez. Çocuğun yapması gerekenler, ebeveynler tarafından yapılır. Bu yüzden de çocuk tecrübe sahihi olamaz; görmesi gerekenden daha fazla ilgi gördüğü için öğrenmesi olumsuz yönde etkilenir ve çoğu zaman kendi başına iş yapma ya da karar alma becerisinden yoksun bireyler ortaya çıkar. Özgüven eksikliğinden dolayı kendi kendilerine karar vermekte zorluk yaşayan çocuklar, bu tür aileler tarafından yetiştirilir (Yoleri ve ark., 2017).

Aşırı korumacı bir anlayışın hâkim olduğu bu tutum, anne ve babanın çocuğa olan sevgilerini abartı düzeyine çıkarması olarak da tanımlanabilir. Ebeveynlerin aşırı sevgisi, bir kontrol ve baskı mekanizması haline gelir. Çocuğa sorumluluğunda olması gereken görevlerin bile ebeveynler tarafından gerçekleştirilmesi, deneyimsiz çocukların yetişmesine ve özgüveni eksik bireylerin topluma katılmasına yol açar. (Sezer, 2010).

Her ne kadar çocuğun çok sevilmesi ve sürekli kollanması iyi bir fikir gibi görünse de bu durumun aşırı düzeye ulaşması, çocuk üzerinde yeni bir baskı ve denetim mekanizmasının işlemeye başlaması anlamına gelir. Ayrıca çocuğa karşı aşırı hassas davranılması ve çok fazla özen gösterilmesi, öğrenme süreci üzerinde olumsuzlukların meydana gelmesine yol açar. Bu durumun neticesinde çocuk bağımlı hale gelmekte ve yersiz duygusallıklarla sık sık karşılaşılabilmektedir. Bu tür ailelerde yetişen çocuklarda aileye olan bağımlılık, bazen ömür boyu devam edebilir. Kendi benliğini kazanamayan çocuk, psiko-sosyal anlamda bir yetkinliğe kavuşamaz ve bu da eğitim ile öğretim hayatı boyunca çeşitli sorunların yaşanmasına yol açar.

Sürekli olarak ailesinden destek alan ve bunun sonucunda kendisini ailesine bağımlı olarak gören çocuk, normal çocukların kendi yemeklerini yiyebildikleri yaşlarda bile ailesi tarafından yemeğinin yedirilmesini bekler. Bu tür çocuklarda banyo ihtiyacını karşılayamama, ileri yaşlarda bile anne babanın yanında uyuma gereksinimi duyma, fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarını kendi başına karşılayamama gibi sorunlar sıklıkla görülür. Anneye duyulan aşırı bağlılık, aşırı koruyuculuğun bir sonucu olarak kabul edilir. Böyle bir ortamda yetişen çocuklar ev içerisinde ebeveynlerine bağımlılık

duyarken, sosyal ortamlarda da çevresindeki diğer insanlara karşı bağımlılık hissetmekte ve yeteri kadar girişken davranmamaktadır. Kendi gereksinimlerini karşılayamayan ve hemen her ortamda birilerine bağımlılık hissedenden bu tür çocuklar, aynı zamanda arkadaş ortamlarında akran zorbalığına maruz kalabilir ya da alay konusu haline gelebilir. Koruyucu eğilime sahip ailelerin çocuklarında ergenlik döneminde de gecikmeler görülür ve çocuklar yetişkinliğe daha geç adım atar.

Hem otoriter aile tipinde hem de korumacı aile tipinde sevginin itaat etme şartına bağlanması söz konusudur. Her iki ortamda da yetişen çocuklar, sevginin tek koşulu itaat olduğu için iş yapabilme yeteneklerini geliştirmezler ve sorumluluk almaktan kaçınırlar. Sürekli korunan ve çevreye karşı abartı düzeyinde kullanan çocuklar, başarılı olamayacaklarından korkarak çevreleri ile herhangi bir çatışmaya girmekten kaçınırlar. Sorunlarla mücadele etme becerileri gelişmediği için, herhangi bir çözüm önerisi geliştiremezler (Aktaş, 2011).

Çocuğu çevreye karşı sürekli koruma, kollama ve gözetim altında tutma, kültürümüzde iyi bir ebeveyn olmanın öncül koşulları arasında algılanmaktadır. Ebeveynleri tarafından aşırı ilgi gören çocuklar, kendi başlarına hiçbir şeyin üstesinden gelemeyeceği düşüncesine kapılırlar. Öyle ki bu tür çocuklar, yere düştükleri zaman bile ebeveynlerinin gelip kendilerini kaldırmasını beklerler. Çocuğun kendi düşünce sisteminin kurabilmesi için desteklenmesi ve kendi başına bir şeyler başarabileceğinin aşılması büyük önem taşımaktadır. Çocuğun yapması gereken şeyleri de yapmak ebeveynlik olarak tanımlanmamalı, yapması gereken şeyler çocuğa anlamlı gelecek şekilde öğretilmelidir. Koruyucu ebeveynler tarafından yetiştirilen çocuklarda görülen tipik özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- Çocuk, çevreye ve aileye bağımlı bir şekilde büyür. Devamlı olarak farklı isteklerde bulunur ve bu isteklerin yerine getirilmesi için ısrarcı davranır. Talebinin gerçekleşmemesi durumunda kavgaya meyleder.
- Ebeveynleri tarafından sürekli olarak hayatın merkezine yerleştirilen çocuklar, kendi işlerini yapmakta büyük zorluk çekerler. Sosyal yaşama dair rollerini tam olarak anlayamadıkları gibi, bu rolleri karşılayamadıkları için iç gerilim yaşarlar.

Korumacı ebeveynler, çocuklarına gösterdikleri aşırı ilgiden dolayı ömür boyu onlardan minnettarlık beklentisi içerisine girerler. Ancak kendi arzularını yerine

getiremeyen çocuk hem hırçın hem de mutsuz olma eğilimi gösterir ve ebeveynlerinin beklentisini yeterince karşılayamaz. Sürekli olarak ağlayarak ya da alıngan tutumlar sergileyerek işlerini yaptırmaya çalışan çocuklar, çocuk yetiştirmeyi tam zamanlı bir meslek olarak algılayan ebeveynlerinin minnettarlık beklentilerini karşılayamazlar (Yücel, 2017).

1.3.3.4. İlgisiz ve İhmalkâr Ana Baba Tutumu

Bu tutumda çocuklar, herhanbi bir otorite tarafında kişisel gelişimi engellenecek şekilde engellenmeden serbest davranma özgürlüğüne sahiptirler. Ancak özgürlüğün sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiğinin ebeveynleri tarafından çocuğa öğretilmemesi, onun gelişiminde bir dizi olumsuzluğun ortaya çıkmasına yol açar. Bu tutumda çocuğun sahip olduğu özgürlük, onun gelişimini hedef alan bir özgürlük değildir. Daha çok ailenin sorumsuzluğu ve ilgisizliği ile alakalıdır. Bu durum genellikle Çocuk sayısının fazla olduğu ve çocuklarla yeterince ilgilenilmeyen ailelerde görülmektedir. Bu ailelerde ebeveynler çocuğa doğru ve yanlışın neler olduğunu öğretse bile doğru ve yanlışın sınırlarının neler olduğu konusunda yeteri kadar bilinç vermedikleri için bu şekilde bir durum ortaya çıkmaktadır. Geniş aile tipinde ihmalkâr davranışlar sıklıkla görülür ve çocukların istekleri de sınırlı düzeyde karşılanır. Bu tür ortamlarda yetişen çocuklar genellikle bencillik eğilimi taşır ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için başkalarının ilgisini çekme çabası sergiler. İhmalkâr tutumu benimsemiş olan ailelerde yetişen çocuklar sağlık, beslenme, kişisel bakım ve sosyal ihtiyaçlarını karşılama noktasında yeterince ilgi görmediği için çocuk, çevresinde yer alan diğer çocukları taklit edebilir. Bu tutumu benimseyen ailelerin çocukları genellikle kendi iç dünyalarında kapalı bir şekilde yaşamayı tercih etmekte, sosyal iletişim yetenekleri yetersiz kalmakta ve yetişkinlik evresine daha geç geçmektedir (Gündüz-Algülerhan, 2017).

1.3.3.5. İzin verici Ebeveynlik

Çocuklar için kontrol ve denetimin daha düşük olduğu bu ebeveynlik türünde ebeveynler, çocuklarına karşı sevgi ve ilgi duymalarına karşın denetim açısından yetersiz kalmaktadır. Aşırı ilgiden dolayı çocuğun tüm istekleri yerine getirilmekte ve çocuğun şımarık davranışlar sergilemesine neden olunmaktadır. Çocuğun istediği her şeyi yapmanın onun özgürlüğünü destekleyeceğini düşünen ebeveynler her ne kadar kötü bir düşünceden hareket etmeseler de sınırları belli olmayan özgürlükten kaynaklı olarak aile içi otorite kaybı görülebilmektedir. Bundan dolayı, izin verici ebeveynlikte

de, katı ebeveynlikte görüldüğü gibi, kendini kontrol etmekte güçlük çeken çocuklar ortaya çıkar ve bu çocuklar sosyal çevreleri ile iletişim hususunda da sorunlar yaşar. Bu ebeveynlik türünde sürekli olarak ailelerinin yardımı ile bir şeylerin üstesinden gelen çocuklar, ebeveynlerine karşı bağımlılık hissederler ve sorumluluklardan kaçınırlar (Usta, 2017).

1.3.3.6. Dengesiz ve Kararsız Tutum

Dengesiz ve kararsız tutum, ebeveynler arasında fikir birliğinin olmadığı durumu ifade etmektedir. Bu ebeveynlik türünde görüş ayrılıkları ile birlikte sürekli değişen ruhsal durumlar da söz konusudur. Bu yüzden de çocuklar ne yapacakları konusunda daima kararsız kalırlar. Bu tutarsızlıklardan olumsuz etkilenen çocuk, tutarsız davranışlar sergilemeye eğilimli hale gelmektedir. Aynı hataya karşı gösterilen tepkilerin farklı olması ve değişken tepkilere rastlanması, çocukta tutarsız bir kişiliğin görülmesine yol açmaktadır (Kahraman, 2020).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırma grubunun özellikleri, verilerin toplanması süreci, veri toplama araçları ve verilerin analiziyle ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmanın temel amacı, ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı, davranışsal ve duygusal sorunlar ve algılanan ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Buna ek olarak, ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin sosyodemografik değişkenler (yaş, cinsiyet, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi, anne baba birliktelik durumu) açısından karşılaştırılması amaçlanmaktadır. Çalışmanın değişkenler arası ilişkinin ortaya çıkarılmasını amaçlaması yönünden ilişki tarama modelinde bir araştırma olduğu söylenebilir. Bu modelde, birden fazla değişken arasındaki ilişkinin bu değişkenlere müdahale olmaksızın incelenmesi hedeflenir (Büyüköztürk ve ark., 2021)

2.2. ARAŞTIRMA GRUBU

Bu çalışmanın araştırma grubunu İstanbul ilinde bulunan bir eğitim kurumunda 7, 8, 11 ve 12. sınıf düzeyinde öğrenim gören ve yaşları 12-18 arasında değişen 168 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma öncesinde anket uygulamasının gerçekleştirildiği kurum yönetiminden gerekli izinler alınmıştır. Buna ek olarak, anket uygulaması da gönüllülük esasına göre ebeveynler ve öğrencilerden onam alındıktan sonra gerçekleştirilmiştir. Covid-19 pandemisi ile ilgili koşullardan ötürü veri toplama süreci Google Formlar platformu üzerinden yürütülmüş ve bu platformda hazırlanan çevrimiçi anket katılımcılara sunulmuştur. Her bir anket uygulaması yaklaşık 10 dakika sürmüştür. Anket uygulaması için araştırmacının kolaylıkla ulaşabildiği okullarda öğrenim gören öğrenciler seçileceği için uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Seçkisiz olmayan bir örnekleme yaklaşımı olan uygun örneklemede araştırmacı kolaylıkla ulaşabileceği kişilerden veri toplamaktadır (Balcı, 2021).

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma da veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Kwon ve arkadaşları (2013) tarafından geliştirilen ve Şata ve Karip (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanan

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonu, Goodman (1997) tarafından geliştirilen ve Güvenir ve arkadaşları (2008) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Güçler ve Güçlükler Anketi ve Lamborn ve diğerleri (1991) tarafından geliştirilen ve Yılmaz (2000) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Anne-Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu, araştırmacı tarafından katılımcıların sosyodemografik özelliklerini belirlemek için oluşturulmuştur. Kişisel Bilgi Formunda katılımcılardan cinsiyet, yaş, baba eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi, aile yapısı ve aile gelir düzeyini belirleyecek sorulara yanıt vermeleri istenmiştir.

2.3.2. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyon

Kwon, Kim, Cho ve Yang (2013) tarafından geliştirilen ve Şata ve Karip (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonu 10 maddeden ve tek faktörden oluşmaktadır. Ölçekte akıllı telefonun aşırı kullanımına, bireyin kendini akıllı telefona ne derece bağımlı hissettiğine ve günlük hayatta akıllı telefona ne kadar bağımlı olduğuna ilişkin sorular bulunmaktadır. Araştırmacılar tarafından yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda yapı geçerliğine ilişkin kanıtlar elde edilmiştir. Ayrıca ölçeğin kapsam geçerliği bakımından madde-toplam puan korelasyon katsayıları incelenmiş ve bu katsayıların 0,64 ile 0,82 aralığında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin güvenirlik düzeyi için Cronbach α , McDonald ω değerleri hesaplanarak $\alpha = 0,90$ ve $\omega = 0,94$ olarak bulunmuş ve analizler neticesinde uyarlaması yapılan ölçeğin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçekten 10 ile 60 arasında puan alınabilmekte ve alınan puan arttıkça akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinin de arttığı yorumu yapılmaktadır (Şata ve Karip, 2017).

2.3.3. Güçler ve Güçlükler Anketi

Goodman (1997) tarafından geliştirilen Güçler ve Güçlükler Anketi Güvenir ve arkadaşları(2008) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin ergen formu, 11-17 yaş arası bireylere uygulanmaktadır. Ölçek, toplamda 25 madde olup, maddelerin bazıları olumlu bazıları olumsuz davranış özelliklerini incelemektedir. Ölçekte 7, 11, 14, 21 ve 25'inci maddeler ters kodlanmaktadır. Bu 25 madde de kendi içerisinde 5 alt başlık olarak toplanmıştır. Bunlar; davranış sorunları, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik sorunları, duygusal sorunlar, akran sorunları ve sosyal davranışlar boyutlarıdır. Toplam güçlük puanına ulaşmak için her alt başlık kendi içerisinde değerlendirilip her

bir başlık için ayrı puan hesaplanabildiği gibi ilk dört başlık toplanarak da hesaplanabilmektedir. Ölçekten elde edilebilecek toplam puan 0-40 arasındadır. Sosyal davranışlar alt ölçeği haricinde diğer alt başlıklar içerisinde alınan yüksek puan o alan için bir sorun olduğuna işaret etmektedir. Güçler ve Güçlükler anketi ergen formunun davranışsal alt boyut Cronbach's alfa değeri 0.50, dikkat eksikliği ve hiperaktivite alt boyut Cronbach's alfa değeri 0.70, duygusal alt boyut Cronbach's alfa değeri 0.70, akran alt boyut Cronbach's alfa değeri 0.22, sosyal alt boyut Cronbach's alfa değeri 0.54 olup toplam güçlük puanı için Cronbach's alfa değeri 0.71 olarak bulunmuştur (Güvenir ve ark., 2008).

2.3.4. Anne-Baba Tutum Ölçeği

Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) orijinal formu Lamborn ve arkadaşları (1991) tarafından geliştirilmiştir. ABTÖ Yılmaz (2000) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Ölçekte 26 madde yer almaktadır. ABTÖ denetleme/kontrol, kabul/ilgi ve psikolojik özerklik olmak üzere üç faktöre sahip olmakla birlikte ölçekten toplam puan elde edilememektedir. Ölçeğin 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16 ve 18. maddeleri psikolojik özerklik boyutunu oluşturmaktadır. Bu maddelerden 12. madde dışındaki maddeler ters kodlanmaktadır. Bu boyuttan elde edilen yüksek puan yüksek psikolojik özerkliğe düşük puan ise düşük psikolojik özerkliğe işaret etmektedir. ABTÖ'nün 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15 ve 17. maddeleri ise kabul/ilgi boyutunda yer almaktadır. Bu boyuttan alınan düşük puan algılanan ilginin düşük olduğu, yüksek puan ise algılanan ilginin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin son boyutu olan denetleme/kontrol boyutunda ise 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25 ve 26. maddeler yer almaktadır. Bu bölümde yer alan 19. ve 20. maddelere 1-7 arası puan verilir, fakat cevabın "hayır" olması halinde 7 puan alınırken, "istediğim saate kadar" olması halinde ise 1 puan alınmaktadır. 21. maddeden 26. maddeye kadar olan maddeler ise 1-3 arasında puanlanır. Bu maddelere verilen cevap "hiç çaba göstermez" ise 1 puan, "çok az çaba gösterir" ise 2 puan ve "çok çaba gösterir" ise 3 puan alınmaktadır. Bu boyuttan alınan yüksek puan anne ve babanın denetim düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçek uyarlama çalışması sırasında yapılan güvenilirlik analizlerine göre, Cronbach's Alpha katsayısı psikolojik özerklik boyutu için 0,82, kabul-ilgi boyutu için 0,72 ve denetleme/kontrol boyutu için 0,76 olarak belirlenmiştir (Yılmaz, 2000).

2.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma kapsamında kullanmış olan veri toplama araçlarıyla ilgili ilk olarak gerekli izinler alınmış ve ardından demografik bilgi formu, Güçler ve Güçlükler Anketi, Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonundan oluşan form hazırlanmıştır. Veri toplama sürecinden önce katılımcılara gerekli bilgilendirmeler yapılmış ve araştırmaya katılımda gönüllük esasına bağlanmıştır. Veri toplama süreci yaşanan Covid-19 pandemisi nedeniyle Google Formlar platformu aracılığıyla internet üzerinden yürütülmüştür. Araştırma kapsamında 2022 yılının nisan ayında veri toplanmış ve araştırmaya dâhil edilen birey sayısı 168 olmuştur.

2.5. ETİK

Bu araştırma İstanbul Gelişim Üniversitesi Etik Kurulu'nun 25.05.2022 tarih ve 2022-09 karar sayılı onayı ile yürütülmüştür.

Araştırmaya dâhil edilen tüm bireylere bilgilendirilmiş gönüllü onam formu ulaştırılmıştır; ölçek ve formlar onam formunun onaylanması sonrasında katılımcılara iletilmiştir.

2.6. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırma kapsamında toplanan veriler araştırmanın hipotezleri doğrultusunda IBM SPSS 20 Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın hipotezlerinin yanıtlanması amacıyla kullanılacak istatistiksel analiz yöntemlerine karar vermek amacıyla öncelikle verilerin normal dağılım varsayımını karşılayıp karşılamadığı çarpıklık ve basıklık değerleri aracılığıyla kontrol edilmiş ve elde edilen basıklık ve çarpıklık değerleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen puanlara ilişkin basıklık ve çarpıklık değerleri

Değişken	Çarpıklık		Basıklık	
	İstatistik	Standart Hata	İstatistik	Standart Hata
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	.184	.187	-.574	.373
Güçler ve Güçlükler Anketi				
Davranış Sorunları	.819	.187	.474	.373
DEHB Sorunları	.072	.187	-.555	.373
Duygusal Sorunlar	.589	.187	-.057	.373
Akran Sorunları	.728	.187	-.081	.373
Sosyal Davranışlar	-.738	.187	.289	.373
Anne-Baba Tutum Ölçeği				
Kabul-ilgi	.429	.187	-.547	.373
Psikolojik Özerklik	-.048	.187	-0.599	.373
Denetleme	-.471	.187	-1.076	.373

George ve Mallery'e (2010) göre, çarpıklık ve basıklık değerlerinin $[-2,2]$ aralığında olması verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığını göstermektedir. Tablo 2 incelendiğinde de tüm değişkenler için çarpıklık ve basıklık değerlerinin istenen aralıkta olduğu görülmektedir. Buna göre, tüm değişkenler için normallik varsayımının sağlandığı ifade edilebilir. Normallik varsayımı sağlandığı için araştırma kapsamında parametrik olan istatistiksel tekniklerin kullanılmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinden elde edilen puanların demografik değişkenlere göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediği bağımsız örneklem t testi ve tek faktörlü ANOVA testiyle incelenmiş; akıllı telefon bağımlılığı, davranışsal ve duygusal sorunlar ve anne-baba tutumları arasındaki ilişkiler ise Pearson korelasyon katsayısının hesaplanması yoluyla belirlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırma grubuna ait betimsel bulgular, araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen puanlara ilişkin betimsel bulgular ve araştırmanın hipotezlerinin yanıtlanması amacıyla uygulanan istatistiksel analizler sonucunda elde edilmiş olan bulgular yer almaktadır.

3.1. ARAŞTIRMA GRUBUNA AİT BETİMSSEL BULGULAR

Katılımcılara ilişkin cinsiyet, yaş, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi ve anne-baba birliktelik durumuna ait betimsel bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Araştırma grubuna ait betimsel bulgular

	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kız	96	57.14
Erkek	72	42.86
Yaş		
12-15 arası	73	43.45
16-18 arası	95	56.55
Anne Eğitim düzeyi		
İlkokul ve altı	36	21.43
Ortaokul	23	13.69
Lise	53	31.55
Üniversite	56	33.33
Baba Eğitim düzeyi		
İlkokul ve altı	20	11.90
Ortaokul	24	14.28
Lise	54	32.14
Üniversite	70	41.67
Aile Gelir Düzeyi		
0-4250 TL	18	10.71
4251-6250 TL	35	20.83
6251-8250 TL	37	22.02
8251-10250 TL	30	17.86
10251 TL ve üzeri	48	28.57
Anne-Baba Birliktelik Durumu		
Birlikte	153	91.07
Ayrı	15	8.93

Tablo 3'e göre, araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin %57.14'ü (n=96) kız ve %42.86'sı (n=72) erkektir. Katılımcıların %43.45'i (n=73) 12-15 yaş aralığında iken %56.55'i (n=95) 16-18 yaş aralığındadır. Araştırmaya dâhil edilen bireylerin %21.43'ünün (n=36) anne eğitim düzeyi ilkokul mezunu ve altı, %13.69'unun (n=23)

anne eğitim düzeyi ortaokul mezunu, %31.55'inin (n=53) anne eğitim düzeyi lise ve %33.33'ünün (n=56) anne eğitim düzeyi üniversitedir. Öğrencilerin %11.90'ının (n=20) baba eğitim düzeyi ilkokul mezunu ve altı, %14.28'inin (n=24) baba eğitim düzeyi ortaokul mezunu, %32.14'ünün (n=54) baba eğitim düzeyi lise ve %41.67'sinin (n=70) baba eğitim düzeyi üniversitedir. Katılımcıların %10.71'inin aylık aile gelir düzeyi 0-4250 TL aralığında, %20.83'ünün (n=35) aile gelir düzeyi 4251-6250 TL aralığında, %22.02'sinin (n=37) aile gelir düzeyi 6251-8250 TL aralığında, %17.86'sının (n=30) aile gelir düzeyi 8251-10250 TL aralığında ve %28.57'sinin (n=35) aile gelir düzeyi 10251 TL ve üzerindedir. Araştırmaya dâhil edilen ergenlerin %91.07'sinin (n=153) ebeveyni birlikte iken %8.93'ünün (n=15) ebeveynleri ayrıdır.

3.2. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERE AİT BETİMSSEL BULGULAR

Katılımcıların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Güçler ve Güçlükler Anketi ve Anne-Baba Tutum Ölçeği'nden elde ettikleri puanlara ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Katılımcıların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Güçler ve Güçlükler Anketi ve Anne-Baba Tutum Ölçeği'nden elde ettikleri puanlara ilişkin betimsel istatistikler

Değişkenler	n	$\bar{x}$	ss	Min	Max
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	168	32.42	9.82	13.00	60.00
Güçler ve Güçlükler Anketi					
Davranış Sorunları	168	7.12	1.52	5.00	12.00
DEHB Sorunları	168	9.35	2.05	5.00	14.00
Duygusal Sorunlar	168	8.34	2.46	5.00	15.00
Akran Sorunları	168	7.55	1.80	5.00	13.00
Sosyal Davranışlar	168	13.00	1.77	6.00	15.00
Toplam Güçlük Puanı	168	40.15	4.61	27.00	60.00
Anne-Baba Tutum Ölçeği					
Kabul-ilgi	168	16.32	4.48	9.00	30.00
Psikolojik Özerklik	168	20.46	6.06	9.00	34.00
Denetleme	168	26.74	4.27	14.00	32.00

Katılımcıların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinden ortalama $\bar{x}=32.42\pm 9.82$ puan aldıkları belirlenmiştir. Ölçekten alınan minimum puanın 13 maksimum puanın ise 60 olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin Güçler ve Güçlükler Anketinde yer alan davranış sorunları faktöründen ortalama $\bar{x} = 7.12\pm 1.52$ puan, DEHB sorunları

faktöründen ortalama $\bar{x}=9.35\pm 2.05$ puan, duygusal sorunlar faktöründen ortalama $\bar{x}=8.34\pm 2.46$ puan, akran sorunları faktöründen ortalama $\bar{x}=7.55\pm 1.80$ puan ve sosyal davranışlar faktöründen ortalama $\bar{x}=13.00\pm 1.77$ puan aldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların toplam günlük puanı ortalamasının ise $\bar{x}=40.15\pm 4.61$ puan olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeğinde yer alan kabul- ilgi faktöründen ortalama $\bar{x}=16.32\pm 4.48$ puan, psikolojik özerklik faktöründen ortalama $\bar{x}=20.63\pm 5.15$ puan ve denetleme faktöründen ortalama $\bar{x}=26.74\pm 4.27$ puan aldıkları tespit edilmiştir.

3.3. ERGENLERDE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI BELİRTİLERİNİN SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu bölümde, araştırmaya dâhil edilen bireylerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden elde ettikleri puanların yaş, cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi ve anne baba birliktelik durumuna göre anlamlı fark gösterip göstermediği incelenmiştir.

3.1.1. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden Alınan Puanların Yaşa Göre Karşılaştırılması

Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin yaşa göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan bağımsız örneklem t testine ait bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin yaşa göre karşılaştırılması

Yaş	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	P
12-15	73	29.84	9.00			
16-18	95	34.40	10.01	166	-3.05	0.003

Tablo 5'e göre, araştırmaya dâhil edilen bireylerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden aldıkları puanlar yaşa göre anlamlı fark göstermektedir ($p<0.05$). Buna göre, 16-18 yaş aralığındaki öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinin 12-15 yaş aralığındaki öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinden anlamlı bir şekilde yüksek olduğu ifade edilebilir.

3.1.2. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden Alınan Puanların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin cinsiyete göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan bağımsız örneklem t testine ait bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin cinsiyete göre karşılaştırılması

Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	P
Kız	96	34.27	10.82	166	2.88	0.005
Erkek	72	29.96	7.70			

Tablo 6'ya göre, araştırmaya dâhil edilen bireylerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden aldıkları puanlar cinsiyete göre anlamlı fark göstermektedir ($p < 0,05$). Buna göre, kız öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinin erkek öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinden anlamlı bir şekilde yüksek olduğu ifade edilebilir.

3.1.3. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden Alınan Puanların Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden elde ettikleri puanların anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi için tek faktörlü ANOVA testi uygulanmıştır. Ölçekten elde edilen puanlara ilişkin ait aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 7'de, ANOVA sonuçları ise Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 7. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden elde edilen puanların anne eğitim düzeyine göre incelenmesi: Aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

Anne Eğitim Düzeyi		n	$\bar{x}$	ss
Akıllı Telefon Bağımlılığı	İlkokul mezunu ve altı	36	31.94	10.44
	Ortaokul mezunu	23	29.52	11.06
	Lise mezunu	53	34.81	8.92
	Üniversite mezunu	56	31.66	9.45

Tablo 8. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden elde edilen puanların anne eğitim düzeyine göre incelenmesi: Tek faktörlü ANOVA testi sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı	Gruplar Arası	536.70	3	178.90	1.88	.134
	Gruplar İçi	15574.29	164	94.96		
	Toplam	16110.99	167			

Tablo 8 incelendiğinde, ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinin anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermediği bulgusuna erişildiği görülmektedir ($p>.05$)

3.1.4. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden Alınan Puanların Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden elde ettikleri puanların baba eğitim düzeyine göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi için tek faktörlü ANOVA testi uygulanmıştır. Ölçekten elde edilen puanlara ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 9'da, ANOVA sonuçları ise Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 9. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden elde edilen puanların baba eğitim düzeyine göre incelenmesi: Aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

	Baba Eğitim Düzeyi	n	$\bar{x}$	ss
Akıllı Telefon Bağımlılığı	İlkokul mezunu ve altı	20	36.70	8.46
	Ortaokul mezunu	24	30.33	11.24
	Lise mezunu	54	32.12	9.18
	Üniversite mezunu	70	32.14	9.99

Tablo 10. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden elde edilen puanların baba eğitim düzeyine göre incelenmesi: Tek faktörlü ANOVA testi sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı	Gruplar Arası	480.79	3	160.26	1.68	.173
	Gruplar İçi	15630.19	164	95.30		
	Toplam	16110.99	167			

Tablo 10'a göre, ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyi baba eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>.05$).

3.1.5. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden Alınan Puanların Aile Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden aldıkları puanların aile gelir düzeyine göre anlamlı anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesi için yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Ölçekten elde edilen puanlara ilişkin ait aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 11'de, ANOVA sonuçları ise Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 11. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden elde edilen puanların aile gelir düzeyine göre incelenmesi: Aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

	Baba Düzeyi	Eğitim	n	$\bar{x}$	ss
Akıllı Telefon Bağımlılığı	0-4250 TL		18	30.77	9.49
	4251-6250 TL		35	30.22	8.88
	6251-8250 TL		37	32.70	10.63
	8251-10250 TL		30	32.06	9.70
	10251 TL ve üzeri		48	34.64	9.92

Tablo 12. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden elde edilen puanların aile gelir düzeyine göre incelenmesi: Tek faktörlü ANOVA testi sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı	Gruplar Arası	461.13	4	115.28	1.20	.313
	Gruplar İçi	15649.85	163	96.01		
	Toplam	16110.99	167			

Tablo 12'ye göre, ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyi aile gelir düzeyine göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>.05$).

3.1.6. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden Alınan Puanların Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin anne-baba birliktelik durumuna göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan bağımsız örneklem t testine ait bulgular Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13. Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin anne-baba birliktelik durumuna göre karşılaştırılması

Anne-Baba Birliktelik Durumu	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	P
Birlikte	153	32.35	10.02	166	-.26	.791
Ayrı	15	33.06	7.73			

Tablo 13'e göre, araştırmaya dâhil edilen bireylerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden aldıkları puanlar anne-baba birliktelik durumuna göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

3.1.7. Akıllı Telefon Bağımlılığı ile Davranışsal ve Duygusal Sorunlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtileri ile davranışsal ve duygusal sorunlar arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla Pearson Korelasyon testi uygulanmıştır. Pearson korelasyon testine ait sonuçlar Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14. Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile Güçler ve Güçlükler Anketinin alt boyutları arasındaki ilişkiler

		Davranış Sorunları	DEHB Sorunları	Duygusal Sorunlar	Akran Sorunları	Sosyal Davranışlar	Toplam Güçlük Puanı
Akıllı Telefon Bağımlılığı	r	.28**	.24**	.13	.04	-.08	.17*
	p	.000	.001	.083	.563	.320	.030

** $p \leq .01$

Tablo 14'e göre, akıllı telefon bağımlılığı ile ergenlerin davranış sorunları ($r=.28$, $p \leq .01$) ve DEHB ($r=.24$, $p \leq .01$) belirtileri arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuşken, akıllı telefon bağımlılığı ile duygusal sorunlar, akran

sorunları ve sosyal davranışlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>.05$). Ayrıca, akıllı telefon bağımlılığı ile toplam güçlük puanı arasında da düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

3.1.8. Ebeveyn Tutumları ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ergenlerde ebeveyn tutumları ile akıllı telefon bağımlılığı belirtileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla Pearson Korelasyon testi uygulanmıştır. Pearson korelasyon testine ait sonuçlar Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15. Ergenlerde ebeveyn tutumları ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişki

		Kabul-İlgi	Psikolojik Özerklik	Denetim
Akıllı Telefon Bağımlılığı	r	-.07	-.28**	-.34**
	p	.125	.000	0.000

** $p \leq .01$

Tablo 15’e göre, akıllı telefon bağımlılığı belirtileri ile ve kabul-ilgi ($r=-.07$, $p>.05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna ek olarak, akıllı telefon bağımlılığı belirtileri ile ve denetim ($r=-.34$, $p\leq.05$) arasında orta derecede negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, Anne Baba Tutum Ölçeği denetim alt boyutundan alınan puanlar arttıkça akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinin azaldığı ifade edilebilir. Ayrıca, akıllı telefon bağımlılığı ve psikolojik özerklik ($r=-.28$, $p\leq.05$) boyutundan alınan puanlar arasında negatif yönlü düşük derecede anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre, ergenlerin algıladıkları psikolojik özerklikleri arttıkça akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeylerinin azaldığı ifade edilebilir.

3.1.9. Ebeveyn Tutumları ile Davranışsal ve Duygusal Sorunlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ergenlerde ebeveyn tutumları ile Güçler ve Güçlükler Anketinin alt boyutları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla Pearson Korelasyon testi uygulanmıştır. Pearson korelasyon testine ait sonuçlar Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16. Ergenlerde ebeveyn tutumları ile Güçler ve Güçlükler Anketinin alt boyutları arasındaki ilişkiler

		Kabul-İlgi	Psikolojik Özerklik	Denetim
Davranış Sorunları	r	.02	-.25*	-.24**
	p	.803	.001	.001
DEHB	r	-.03	-.03	-.11
	p	.664	.692	.153
Duygusal Sorunlar	r	.02	-.26*	.13
	p	.778	.001	.095
Akran Sorunları	r	.12	-.01	-.03
	p	.136	.856	.676
Sosyal Davranışlar	r	-.12	-.03	-.17*
	p	.107	.697	.029
Toplam Güçlük Puanı	r	.01	-.19*	-.05
	p	.863	.012	.530

* $p \leq .05$, ** $p \leq .01$

Tablo 16'ya göre, ergenlerde davranışları sorunları ile Anne Baba Tutum Ölçeği kabul-ilgi alt boyutundan alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki ($p > .05$) bulunmamışken, davranış sorunları ile psikolojik özerklik arasında düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = -.25$, $p \leq .05$) ve davranış sorunları ile denetim alt boyutundan alınan puanlar arasında düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki ($r = -.24$, $p \leq .01$) olduğu belirlenmiştir. Buna göre, yüksek psikolojik özerkliğin ve yüksek denetimin ergenlerde daha az davranış sorunu ile ilişkili olduğu ifade edilebilir.

Tablo 16'ya göre, ergenlerde dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik sorunları ile Anne Baba Tutum Ölçeği kabul-ilgi, psikolojik özerklik ve denetim alt boyutlarından alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 16'ya göre, ergenlerde duygusal sorunlar ile Anne Baba Tutum Ölçeği kabul-ilgi ve denetim boyutları arasında anlamlı bir ilişki ($p > .05$) bulunmamışken, duygusal sorunlar ile psikolojik özerklik arasında düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = -.26$, $p \leq .05$) olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, psikolojik özerklik arttıkça ergenlerdeki duygusal sorunların azaldığı ifade edilebilir.

Tablo 16'ya göre, akran sorunları ile Anne Baba Tutum Ölçeği kabul-ilgi, psikolojik özerklik ve denetim alt boyutlarından alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 16'ya göre, ergenlerde sosyal davranışlar ile Anne Baba Tutum Ölçeği kabul-ilgi ve psikolojik özerklik alt boyutlarından alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki ($p > .05$) bulunmamışken, sosyal davranışlar ile denetim alt boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = .17$, $p \leq .05$) olduğu tespit edilmiştir. Düşük

sosyal davranışlar puanı bireyin yüksek sosyal sorun yaşaması anlamına geldiğinden, ebeveyn tutumlarından denetim arttıkça ergenlerdeki sosyal davranışların azaldığı ifade edilebilir.

Tablo 16'ya göre, toplam güçlük puanı ile Anne Baba Tutum Ölçeği kabul-ilgi ve denetim alt boyutlarından alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki ($p>.05$) bulunmamışken, toplam güçlük puanı ile psikolojik özerklik arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r=-.19$, $p\leq.05$) olduğu belirlenmiştir. Buna göre, psikolojik özerklik arttıkça ergenlerin toplam güçlük puanının azaldığı ifade edilebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın hipotezleri kapsamında elde edilen bulgular yorumlanmış ve literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Çalışma sonucunda ergenlerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nden aldıkları ortalama puanın 32.42 ± 9.82 olduğu belirlenmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 60 en düşük puanın ise 10 olduğu dikkate alındığında katılımcıların akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinin orta düzeyde olduğu ifade edilebilir. Literatür incelendiğinde, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği kullanılarak yapılan araştırmalarda ergenlerde bu ölçekten alınan puanların 24.88 ve 28.60 arasında değiştiği görülmektedir. Örneğin, Bircan (2019) tarafından yapılan ve lise öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığının incelendiği bir araştırmada öğrencilerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması 28.60 olarak bildirilmiş ve katılımcıların akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinin orta düzeyde olduğu ifade edilmiştir. Erdoğan, Yılmaz ve Özçekiç (2019) üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmada Akıllı Telefon Bağımlılığı Belirti Ölçeği puan ortalamasının 26.01 olduğunu belirlemişlerdir. Örneklemi 202 ortaokul öğrencisinin oluşturduğu bir başka çalışmada ise ortaokul öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının 24.88 olduğu saptanmıştır (Özaltın, 2021).

Araştırmamızın sonucunda ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinin yaşa göre anlamlı fark gösterdiği belirlenmiştir. 16-18 yaş aralığındaki öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinin 12-15 yaş aralığındaki öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinden daha fazla olduğu belirlenmiştir. Buna göre, yaş arttıkça akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinin arttığı ifade edilebilir. Bu durum, ergenlerde yaş arttıkça akıllı telefona erişim imkânının artması ve daha fazla akıllı telefon kullanımıyla açıklanabilir. Yaş arttıkça ebeveyn denetiminin azalmasının da ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin artmasında etkisinin olduğu düşünülebilir. Literatür incelendiğinde bu araştırmadan elde edilen bulguya paralel bulguların elde edildiği görülmektedir. Örneğin, Söyler, (2019) yaşları 13 ve 18 arasında değişen ergenlerle yaptığı çalışmasında, örnekleme 13-15 ve 16-18 olmak üzere iki yaş grubuna ayırmış ve 16-18 yaş grubundaki bireylerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği puanlarının 13-15 yaş grubundaki bireylerin Akıllı Telefon

Bağımlılığı Ölçeği'den elde ettikleri puanlardan anlamlı bir şekilde fazla olduğunu belirlemişlerdir. Aynı şekilde, Deursen ve arkadaşları da (2015) yaptıkları çalışmada ergenlerde yaş arttıkça akıllı telefon bağımlılığının arttığı bulgusuna ulaşmışlardır.

Bu araştırmada, ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinin cinsiyete göre anlamlı fark gösterdiği tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinin erkek öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyine göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Literatür incelendiğinde bu araştırmadan elde edilen bulguyu destekleyen bulgulara erişilen çalışmalar (Chen ve ark., 2017; Deursen ve ark., 2015; Ray, Sormunen ve Harris, 1999; Yang ve ark., 2010) olduğu görülmektedir. Örneğin, Deursen ve arkadaşları (2015) çalışmalarında akıllı telefon bağımlılığı ile birçok değişken arasındaki ilişkiyi incelemiş ve kız ergenlerin erkek ergenlere göre akıllı telefon bağımlılığı belirtileri gösterme olasılığının daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Buna ek olarak, Chen ve arkadaşları (2017) çalışmalarında kızların akıllı telefon bağımlısı belirtilerini erkeklere göre daha çok gösterdiklerini ve kız öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığına yatkınlıklarının içsel, erkek öğrencilerin ise dışsal motivasyondan kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Literatür incelendiğinde bu araştırmada elde edilen bulgudan farklı bulgulara ulaşılan çalışmalar (Chiang ve ark., 2019; Griffiths, 1998; Yang ve ark., 2018) olduğu da görülmektedir. Örneğin, Chiang ve arkadaşları (2019) çalışmalarında akıllı telefon bağımlılık belirti düzeylerinin, erkek bireylerde kızlara göre daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Çalışmalar sonucunda elde edilen farklı bulguların çalışmalarda kullanılan örneklemeler arasındaki sosyokültürel farklılıklardan kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Bu araştırmada elde edilen bulgunun da ülkemizde kız çocuklarının dış ortamda sosyalleşmelerinin erkeklere göre daha zor olmasından ve bu nedenle sosyalleşme için daha çok sanal ortamı kullanmalarından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Çalışma sonucunda, katılımcıların akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyi ebeveynlerin eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermemektedir. Literatür incelendiğinde bu araştırmadan elde edilen bulguyu destekleyen birçok çalışma (Eftekin, 2015; Söyler, 2019; Zorbaz, 2013) olduğu görülmektedir. Örneğin, Söyler (2019) lise düzeyinde öğrenim gören 400 ergenle yaptığı çalışmasında akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinin ebeveynlerin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı sonucu ulaşmıştır. Benzer şekilde Çetinkaya'nın (2019) ergenler üzerinde yaptığı çalışmada,

Eftekin'in (2015) ve Zorbaz'ın (2013) lise öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmaların sonucunda öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin ebeveynlerin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği rapor edilmiştir.

Araştırma sonucunda ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin aile gelir düzeyine göre anlamlı fark göstermediği belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde, bu araştırmadan elde edilen bulguyu destekler nitelikte bulguya ulaşılan çalışma (Süler, 2016) olduğu gibi gelir düzeyi yükseldikçe akıllı telefon bağımlılığının arttığı şeklinde farklı bulgulara ulaşılan çalışmalar (Dursun, 2017; Özer, 2013) olduğu da görülmektedir. Araştırmalar sonucunda elde edilen çelişkili bulguların araştırmaların yapıldığı örneklem grupları arasındaki sosyokültürel ve ekonomik farklılıklardan kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Araştırmamızda elde edilen bulgu, günümüzde her gelir düzeyinden kişinin akıllı telefonlara rahat bir şekilde erişebilmesi ve hem gelir düzeyi yüksek hem de gelir düzeyi düşük ailelerde ergenlerin akıllı telefon kullanımına oldukça fazla zaman ayırması (Gökçearsan ve ark. 2016) ile açıklanabilir.

Araştırmamızda yapılan analizlere göre ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtileri ebeveyn birliktelik durumuna göre anlamlı fark göstermemektedir. Literatür incelendiğinde bu konuda az çalışma olduğu görülmekle beraber, Yıldırım (2018) tarafından yapılan çalışmanın bu araştırmadan elde edilen bulguyu destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Yıldırım (2018) örneklemini 6 farklı lise kurumuna devam eden 45'inin boşanmış ebeveyne sahip olduğu 671 ergenin oluşturduğu çalışmasında akıllı telefon bağımlılığının ebeveynlerin birlikte ya da boşanmış olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusuna erişmiştir. Araştırmamızda az sayıda ayrı ebeveyn olması nedeniyle, Yıldırım (2018) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları ile paralel olmakla beraber elde edilen bulguların dikkatle değerlendirilmesi gerekmektedir.

Araştırmamızda akıllı telefon bağımlılığı belirtileri ile ergenlerin duygusal ve davranışsal sorunları arasındaki ilişki incelendiğinde; akıllı telefon bağımlılığı belirtileri ile davranış sorunları ve DEHB belirtileri arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuşken, akıllı telefon bağımlılığı belirtileri ile duygusal sorunlar, akran sorunları ve sosyal davranışlar boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ayrıca, akıllı telefon bağımlılığı ile toplam güçlük puanı arasında da düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Araştırmamızın

deseni gereği ilişkinin yönü belirlenemeyeceğinden ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtileri arttıkça davranış sorunları ve DEHB belirtilerinin artabileceği yahut davranış sorunları ve DEHB belirtileri fazla olan ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı riskinin daha yüksek olabileceği düşünülebilir. Literatür incelendiğinde, akıllı telefonun gereğinden fazla kullanılmasının davranış sorunlarıyla ilişkili olduğu bulgusunu destekleyen birçok çalışma (Demir ve Sümer, 2019; Randler, 2016; Wang ve ark., 2019) olduğu görülmektedir. Akıllı telefonun gereğinden fazla kullanılması stres (Pera, 2020), uyku bozukluğu (Davey ve Davey, 2014), anksiyete ve depresyon (Matar-Boumosleh ve Jaalouk, 2017) gibi birçok ruhsal sorunla ilişkili olmakla beraber, öğrencilerde en önemli sonuçlarından biri de düşük akademik performanstır (Chiu, 2014). Benzer şekilde, literatür incelendiğinde, akıllı telefon bağımlılığı ile DEHB arasında ilişki olduğunu gösteren birçok çalışma olduğu görülmektedir (Huang ve ark., 2020; Kim ve ark. 2019; Lee ve ark., 2015). DEHB'li bireyler bir işle ilgilendiklerinde o konuya kilitlenir ve başka işlere geçiş yapmakta zorlanırlar ve sevdikleri bir işle saatlerce meşgul olabilirler (Ölmeztoprak, 2019). Bu durumun da onları davranışsal bağımlılıklara yatkın hale getirdiği düşünülebilir. Buna ek olarak DEHB ve davranış sorunu olan bireylerde genel olarak madde ve internet bağımlılığı riski yüksektir (Bielefeld ve ark., 2017). Dolayısıyla, ergenlerde DEHB özellikleri gösteren bireylerin akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin de yüksek olması beklenen bir durumdur.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, ebeveyn tutumlarından psikolojik özerklik ve denetim boyutları ve akıllı telefon bağımlılığı belirtileri arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmişken, akıllı telefon bağımlılığı ve kabul-ilgi boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna dayanarak, psikolojik özerklik ve ebeveyn denetimi arttıkça akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin azaldığı ifade edilebilir. Ebeveynler ve çocuk arasında sağlıklı bir ilişkinin kurulmaması akıllı telefon bağımlılığına sürükleyen önemli nedenlerden bir olarak kabul edilmektedir (Cheng ve ark., 2020). Örneğin, Ryu ve Cho (2015) çalışmalarında ebeveynlerinden ayrı yaşayan ergenlerdeki akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinin ebeveynleriyle birlikte yaşayan ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı belirti düzeyinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Psikolojik özerklik ise ebeveynlerin çocuklarına karşı ne seviyede demokratik davrandıklarını ve çocuğun bireyselliğe ne düzeyde teşvik edildiğini açıklarken, denetleme boyutu ise ebeveynlerin çocuklar tarafında ne

derecede denetleyici olarak algılandıkları ile ilgilidir (Yılmaz, 2000). Bu açıdan, hem çocuklarını psikolojik olarak özerk hissettiren hem de onlar üzerinde denetim sağlayabilen ebeveynlerin çocuklarında akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin daha az görülmesi beklenen bir durumdur. Literatür incelendiğinde, akıllı telefon bağımlılığıyla oldukça ilişkili olan internet bağımlılığının psikolojik özerklik ve denetim azaldıkça arttığı görülmüştür (Nurtan, Evgin ve Beşer, 2022) araştırmamızda elde edilen bulguyu destekler niteliktedir. Polat'a (2017) göre, günlük hayatta utangaç olan ve kendini ifade ederken zorlanan bireyler sanal ortamın özelliklerinden faydalanarak başkalarıyla rahat bir şekilde iletişim kurabilirler. Bu kişiler sanal ortamda gerçek hayatta olmayı arzuladıkları fakat olmayı başaramadıkları kişiler gibi davranır ve kendileri için hep içinde olmak istedikleri sanal bir dünya inşa ederler. Bu sanal dünyada mutlu olan birey eğer gerçek hayatta kendini birey olarak değerli hissetmiyor ve ebeveynleri tarafından da denetlenmiyorsa zamanının büyük çoğunluğunu bu sanal dünyada geçirir ve akıllı telefon bağımlısı olur. Bu sebeple, ebeveynler çocuklarını yetiştirirken çocuğun psikolojik olarak kendini özerk hissetmesine ve ebeveynlerinin onu başıboş bırakmayıp denetlediğini hissetmesine dikkat etmelidirler.

Araştırma sonucunda, ebeveyn tutumlarından psikolojik özerklik ve denetim arttıkça ergenlerdeki davranış sorunlarının azaldığı bulgusuna erişilmiş; fakat kabul- ilgi boyutundaki değişimin ergenlerdeki davranış sorunlarıyla ilişkisi bulunamamıştır. Ayrıca, DEHB belirtileri ve akran sorunlarıyla ebeveyn tutumları arasında ilişki tespit edilememiştir. Bunlara ek olarak, ebeveyn tutumlarından psikolojik özerklik arttıkça ergenlerdeki duygusal sorunların azaldığı belirlenmiş fakat kabul- ilgi ve denetim boyutlarındaki değişim ile ergenlerdeki duygusal sorunlar arasında bir ilişki saptanamamıştır. Ayrıca, ebeveyn tutumlarından denetim arttıkça ergenlerdeki sosyal davranışların azaldığı fakat kabul- ilgi ve psikolojik boyutlarındaki değişimin ergenlerin yaşadığı sosyal davranışlarla ilişkili olmadığı saptanmıştır. Son olarak, psikolojik özerklik arttıkça toplam güçlük puanının azaldığı belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, ergenler kendilerini psikolojik olarak özerk hissettiklerinde daha az davranışsal ve duygusal sorun yaşadıkları, üzerlerinde denetim olduğunu hissettiklerinde ise sosyal davranışlarında azalma olduğu ifade edilebilir. Çocuğuna psikolojik olarak özerk hissettiren ebeveynlerin demokratik ebeveyn tutumuna sahip olduğu söylenebilir. Demokratik ebeveyn tutumuna sahip ebeveynler çocuklarını ne

düşündüğünü önemser ve çocukların kendi beklentilerini gerçekleştirip gerçekleştirmediğine bakmaksızın onlara samimi ve sıcak davranırlar. Aile hakkında bir karar alınacağı vakitlerde karar alma sürecinde çocuğunda fikirlerini alarak onun kendine güven duymasına ve özgüvenli bir kişilik oluşturmaya yardımcı olurlar. Çocukları bir hata yaptığı takdirde bu hatayı onun yüzüne vurmak yerine hatadan ders çıkararak yeni girişimlerde bulunması için teşvik ederler (Çağdaş, 2009). Bu şekilde davranılan bir çocuğun da daha az davranışsal ve duygusal sorun yaşamaması beklenen bir durumdur. Çocuğun kendini psikolojik olarak özerk hissetmesi onu serbest bırakmakla değil ancak üzerinde baskı oluşturmayacak şekilde denetlemekle mümkündür. Çocuğun ebeveynleri tarafından denetlendiğini hissetmesi davranışlarının sonuçları konusunda daha fazla endişeli olmasına ve daha az sosyal davranış sergilemesine sebep olur (Hirani ve ark., 2022).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın hipotezleri kapsamında uygulanan istatistiksel analizlerden elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlara maddeler halinde yer verilmiştir.

- Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin yaşa göre anlamlı fark gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. 16-18 yaş aralığındaki ergenlerin 12-15 yaş aralığındaki ergenlere göre daha fazla akıllı telefon bağımlılığı belirtisi gösterdikleri belirlenmiştir.
- Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin cinsiyete göre anlamlı fark gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla akıllı telefon bağımlılığı belirtisi gösterdikleri saptanmıştır.
- Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin ebeveynlerin eğitim seviyesine göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır.
- Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin aile gelir seviyesine göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.
- Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin ebeveynlerin birliktelik durumuna göre anlamlı fark göstermediği sonucuna varılmıştır.
- Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile davranış sorunları ve DEHB sorunları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunduğu duygusal sorunlar, akran sorunları ve sosyal davranışlar ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Ebeveyn tutumlarından psikolojik özerklik ve denetim boyutları ile akıllı telefon bağımlılığı belirtileri arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu ve akıllı telefon bağımlılığı ve kabul-ilgi boyutu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır.
- Ebeveyn tutumlarından psikolojik özerklik ve denetim arttıkça ergenlerdeki davranış sorunlarının azaldığı fakat kabul-ilgi boyutundaki değişimin ergenlerdeki davranış sorunlarıyla ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Ebeveyn tutumları ve DEHB ve akran sorunları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

- Psikolojik özerklik arttıkça ergenlerdeki duygusal sorunların azaldığı fakat kabul-ilgi ve denetim boyutlarındaki değişimin ergenlerdeki duygusal sorunlarla ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Ebeveyn tutumlarından denetim arttıkça ergenlerdeki sosyal davranışların azaldığı fakat kabul-ilgi ve psikolojik boyutlarındaki değişimin ergenlerin yaşadığı sosyal davranışlarla ilişkili olmadığı sonucuna varılmıştır.

Çalışma kapsamında ulaşılan sonuçlardan hareketle konunun ilgililerine verilebilecek öneriler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

- Ebeveynlere çocuklarının akıllı telefon kullanımını denetlemelerinin önemi ve bu denetimi demokratik bir ebeveyn çocuk ilişki içerisinde çocuklarının özerkliklerini destekleyerek nasıl sağlayabilecekleri konusunda eğitim verilebilir.
- Akıllı telefon bağımlılığı yaşayan ergenlerin ebeveynlerine çocuklarını daha etkili bir şekilde denetlemeleri önerilebilir.
- Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığıyla mücadele için okullarda ebeveynlere yönelik eğitimler düzenlenmesi önerilebilir.
- Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin davranışsal sorunlar ve DEHB ile ilişkisi göz önünde bulundurularak özellikle bu tür sorunlar yaşayan ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı belirtileri taranabilir ve önleyici girişimlerde bulunulabilir. Bu gruptaki ergenlerde erken tanı ve tedavi yalnızca davranış sorunları ve DEHB belirtilerinin azalmasına değil aynı zamanda akıllı telefon bağımlılığının da önlenmesinde yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

- Akkök, F. (2004). *Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımı. İlköğretimde Rehberlik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aktaş, H. ve Yılmaz, N. (2017). Üniversite gençlerinin yalnızlık ve utangaçlık unsurları açısından akıllı telefon bağımlılığı. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 85-100.
- Aktaş, S. (2011). *9. Sınıfta anne baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Akyol, A. K. ve Salı, G. (2013). Yatılı ve Gündüzlü Okuyan Çocukların Benlik Kavramlarının ve Sosyal Destek Algılarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(4), 1377-1398.
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and Statistical Manual Of Mental Disorders* (5. Baskı). Washington, DC: APA.
- American Psychiatric Association. (2006). *DSM: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. Washington, DC: APA
- Anshari, M., Alas, Y., Hardaker, G., Jaidin, J. H., Smith, M. & Ahad, A. D. (2016). Smartphone habit and behavior in Brunei: Personalization, gender, and generation gap. *Computers in Human Behavior*, 64, 719-727.
- Arnett, J. (2018). *Adolescence and Emerging Adulthood: A Cultural Approach* (Sixth ed.). ABD: Pearson Education.
- Aslan, S. ve Aylan, R. (2014). Akademisyenlerin internet bağımlılık düzeyleri ve buna bağlı oluşabilecek sağlık sorunların değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 14-19.
- Ayanoğlu, M., Boğa, E., Kay, M. A., İnci, R., Tarkoçin, S., Kaçmaz, C., Temiz, A. ve Gögebakan, Ş. (2019). Çocukluk Döneminde Görülen Duygusal ve Davranışsal Sorunlarla İlgili Türkiye’de Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi.

- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn Tutumlarının eřitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 11(2), 569-585.
- Balat, G. U. (2010). İlköğretime Başlayan ocukların Anne Babalarının ocuk Yetiştirme Tutumlarının Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 32(143), 89-99.
- Balcı, A. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Baumrind, D. (1966). The Effects of Authoritative Parental Control on Child Behaviors. *Child Development*, 37(4), 887- 907.
- Bayraktar, F., ve Gün, Z. (2006). Incidence and correlates of Internet usage among adolescents in North Cyprus. *CyberPsychology & Behavior*, 10(2), 191-197.
- Bianchi, A. ve Phillips, J. (2005). Psychological predictors of problem mobile phone use. *Cyber Psychology and Behavior*, 8(1), 39-51.
- Bielefeld, M., Drews, M., Putzig, I., Bottel, L., Steinbüchel, T., Dieris-Hirche, J., ... Theodor te Wildt, B. (2017). Comorbidity of Internet use disorder and attention deficit hyperactivity disorder: Two adult case–control studies. *Journal of Behavioral Addictions*, 6(4), 490–504. doi:10.1556/2006.6.2017.073
- Biglan, A., Flay, B. R., Embry, D. D. ve Sandler, I. N. (2012). The Critical Role Of Nurturing Environments For Promoting Human Well-Being. *American Psychologist*, 67(4), 257
- Billieux, J. (2012). Problematic Use Of The Mobile Phone: A Literature Rewiew And A Pathways Model. *Current Psychiatry Reviews*, 8(4), 299-307.
- Bircan, N. E. (2019). *Lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılıkları ile sosyal ađ kullanım amaçları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Birkan B. (2002). Çocuklarda davranış sorunları ve başa çıkma yolları. *oluk ocuk Aylık Anne-Baba-Eğitimci Dergisi*, 17, 18-21.

- Boumosleh, J M. ve Jaalouk, D. (2017). Depression, Anxiety, And Smartphone Addiction İn University Students- Across Sectional Study. *Plos one*, 12(8), 1-14.
- Boyalı, C. (2020). *Öz-Kontrol ile Akademik Erteleme Arasındaki İlişkide Akıllı Telefon Bağımlılığının Aracı Rolünün İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2021). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (30. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Carbonell, X., Chamarro, A., Oberst, U., Rodrigo, B. ve Prades, M. (2018). Problematic Use Of The İnternet And Smartphones İn University Students. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 15(3), 475.
- Carbonell, X., Oberst, U. ve Beranuy, M. (2013). The Cell Phone in the Twenty-First Century. *Principles of Addiction*, 1, 901–909. doi:10.1016/b978-0-12-398336-7.00091-7
- Ceylan, Ö. (2017). *Anne Baba Tutumları ile Çocuğun Sosyalleşme Süreci Arasındaki İlişki: Okul Öncesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Chen, C., Zhang, K. Z. K., Gong, X., Zhao, S. J., Lee, M. K. O. ve Liang, L. (2017). Examining the effects of motives and gender differences on smartphone addiction. *Computers in Human Behavior*, 75, 891-902.
- Cheng, Y.-C.; Yang, T.-A.; Lee, J.-C. (2021). The relationship between smartphone addiction, parent–child relationship, loneliness and self-efficacy among senior high school students in Taiwan. *Sustainability*, 13, 9475. doi:10.3390/su13169475
- Chiang, J. T., Chang, F. C., Lee, K. W. ve Hsu, S. Y. (2019). Transitions in smartphone addiction proneness among children: The effect of gender and use patterns. *PloS one*, 14(5), e0217235.
- Chiu, S. I. (2014). The relationship between life stress and smartphone addiction on taiwanese university student: A mediation model of learning self-Efficacy and

social self-Efficacy. *Computer in Human Behavior*, 34, 49-57. doi:10.1016/j.chb.2014.01.024

Choliz, M. (2010). Mobile phone addiction: a point of issue. *Addiction*, 105(2), 373–374.

Chóliz, M., Villanueva, V. ve Chóliz, M. C. (2009). Girls, Boys and Their Mobile: Use, Abuse (and Dependence) of The Mobile Phone in Adolescence. *Revista Espanola De Drogodep*, 34, 74–88.

Chun, J. (2018). Conceptualizing effective interventions for smartphone addiction among Korean female adolescents. *Children and Youth Services Review*, 84, 35-39.

Cocorada, E. , Maican, C. I. , Cazan, A. M. ve Maican, M. A. (2018). Assessing The Smartphone Addiction Risk And Its Associations With Personality Traits Among Adolescents. *Children and Youth Services Review*, 93, 345-354.

Csibi, S., Griffiths, M. D., Cook, B., Demetrovics, Z. ve Szabo, A. (2018). The psychometric properties of the Smartphone Applications-Based Addiction Scale (SABAS). *International Journal of Mental Health and Addiction*, 16, 393–403.

Çağdaş, A. (2009). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Ankara: Kök.

Davey, S. ve Davey, A. (2014). Assessment of smartphone addiction in indian adolescents: A mixed method study by systematic-review and meta-analysis approach. *International Journal of Preventive Medicine*, 5(12), 1500-1511.

Demir, Y. P. ve Sümer, M. M. (2019). Effects of smartphone overuse on headache, sleep and quality of life in migraine patients. *Neurosciences (Riyadh)*, 24(2), 115-21.

Demirel, F. (2016). *Adjust: Türkiye’de indirilen her 10 mobil uygulamanın 9’u iki hafta sonra çöpe gidiyor*. Erişim Adresi: <http://webrazzi.com/2016/05/18/adjust-turkiyede-indirilen-her-10-mobiluygulamanin-9u-iki-hafta-sonra-cope-gidiyor/>. Erişim Tarihi: 05.03.2022).

Deniz, M. E., Hamarta, E. ve Arı, R. (2005). An investigation of social skills and loneliness levels of university students with respect to their attachment styles in a sample of Turkish students. *Social Behavior and Personality*, 33, 19 -32.

- Derman, O. (2008). Ergenlerde Psikososyal Gelişim. *İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, ADOLESAN SAĞLIĞI II Sempozyum Dizisi*, 63, 19-21
- Digitalage (2016). GMCS akıllı telefon kullanım alışkanlıkları ortaya koyuyor. *Digitalage Dergisi*, 6, 92.
- Dirik, K. (2016). *Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile öz-güven arasındaki ilişkilerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Doğan, U. ve Tosun, H. İ. (2016). Lise öğrencilerinde problemlı akıllı telefon kullanımının sosyal kaygı ve sosyal ağların kullanımına aracılık etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(22), 99-128. doi: 10.14520/adyusbd.66762
- Doğruer, N. (2019). *Çocukluk Çağı Travma Yaşantılarına Sahip Yetişkinlerde Psikolojik Dayanıklılık ve Affetme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Kıbrıs.
- Dursun, S. (2017). Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 1. ve 6. Sınıf Öğrencileri Arasında Akıllı Telefon Bağımlılığının Araştırılması. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı.
- Eftekin, P. (2015). *Ergenlik dönemindeki öğrencilerin internet bağımlılığı ve anne baba tutumları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim, Kayseri.
- Elkholy H., Elhabiby, M., & Ibrahim, I. (2020). Rates of alexithymia and its association with smartphone addiction among a sample of university students in egypt. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 304-309. doi: 10.3389/fpsy.2020.00304
- Erdem, H. , Türen, U. ve Kalkın, G. (2017). Mobil Telefon Yoksunluğu Korkusu (Nomofobi) Yayılımı: Türkiye’den Üniversite Öğrencileri ve Kamu Çalışanları Örneklemleri. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 10(1), 1-12.
- Erdoğan, M. O., Yılmaz, Ü. ve Ezçekiç, E. (2019). Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Eurasian Conferene on Language & Social Sciences*, 26-28 Nisan, Antalya.

- Eroğlu, F. ve Parlar, H. (2018). Evli kadın ve erkeklerde psikolojik iyi oluşun ebeveyn tutumuna etkisinin incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(33), 89-101.
- Ertem, Ü. ve Yazıcı, S. (2006). Ergenlik Döneminde Psiko-Sosyal davranışlar ve Depresyon. *Aile ve Toplum*, 3(9), 7-12.
- Ezoe, S., Toda, M., Yoshimura, K., Naritomi, A., Den, R., & Morimoto, K. (2009). Relationships of personality and lifestyle with mobile phone dependence among female nursing students. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 37(2), 231–238. doi:10.2224/sbp.2009.37.2.231
- Foley, K.-R., Blackmore, A. M., Girdler, S., O'Donnell, M., Glauert, R., Llewellyn, G., & Leonard, H. (2012). To Feel Belonged: The Voices of Children and Youth with Disabilities on the Meaning of Wellbeing. *Child Indicators Research*, 5(2), 375–391. doi:10.1007/s12187-011-9134-2
- Figuerido C. R. S. ve Dias, F. V. (2012). Families: Influences in Children's Development and Behaviour, From Parents and Teachers' Point of View. *Psychology Research*, 2(12), 693-705.
- George, D., ve Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference 17.0 update* (10. Baskı). Boston: Pearson.
- Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38(5), 581–586. doi:10.1111/j.1469-7610.1997.tb01545.x
- Gökçearsan, Ş., Mumcu, F. K., Haşlamam, T., & Çevik, Y. D. (2016). Modelling smartphone addiction: The role of smartphone usage, self-regulation, general self-efficacy and cyberloafing in university students. *Computers in Human Behavior*, 63, 639–649. doi:10.1016/j.chb.2016.05.091
- Görmüş, K. (2021). *Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Benlik Saygısı, Aile Aidiyeti Ve Yaşadıkları Güçlükler Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Görür, B. (2019). *Ergenlerin Bağlanma Stilleri ve Sosyal Kaygıları ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.

- Grant, J. E., Potenza, M. N., Weinstein, A., & Gorelick, D. A. (2010). Introduction to behavioral addictions. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 36(5), 233–241.
- Griffiths, M. D. (1998). *Internet addiction: does it really exist?* In: Gackenbach, J. (ed.), *Psychology and the Internet: intrapersonal, interpersonal and transpersonal applications*. New York: Academic Press, 61-75.
- Griffiths, M.D. (1999). Gambling technologies: Prospects for problem gambling. *Journal of Gambling Studies*, 15, 265-283.
- Griffiths, M. D. (2000). Does internet and computer “addiction” exist? Some case study evidence. *Cyber Psychology and Behavior*, 3(2), 211–218.
- Gullone, E. ve Heinrich, L. M. (2006). The clinical significance of loneliness: A literature review. *Clinical Psychology Review*, 26, 695–718.
- Günel, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Gündüz-Algünerhan, R. (2017). *12-14 yaşındaki ergenlerde algılanan anne baba tutumları benlik algısı ve psikolojik sağlamlık*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul.
- Gününç, S. ve Kayri, M. (2010). Türkiyede internet bağımlılık profili ve internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik güvenirlik çalışması, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 220-232.
- Gür, E. A. (2014). The effect of physical and environmental factors of a “child development center” on a center’s selection. *International Journal of Architectural Research*, 8(3), 136-148. doi: 10.26687/archnet-ijar.v8i3.455
- Güvenir, T., Özbek, A., Baykara, B., Arkar, H., Şentürk, B. ve İncekaş, S. (2008). Güçler ve güçlükler Anketi'nin (GGA) Türkçe Uyarlamasının Psikometrik Özellikleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(2), 65-74.
- Ha, J. H., Chin, B., Park, D.-H., Ryu, S.-H. ve Yu, J. (2008). Characteristics of Excessive Cellular Phone Use in Korean Adolescents. *CyberPsychology & Behavior*, 11(6), 783–784. doi:10.1089/cpb.2008.0096

- Hawi, N. S. ve Samaha, M. (2016). To Excel Or Not To Excel: Strong Evidence On The Adverse Effect Of Smartphone Addiction On Academic Performance. *Computers And Education*, 98, 81-89.
- Hawkey, L.C., Browne, M. W. ve Cacioppo, J. T. (2004). How can I connect with thee? Let me count the ways. *Psychological Science*, 16(10), 798–804.
- Hirani, S., Ojukwu, E. ve Bandara, N. A. (2022). Understanding the Role of Prosocial Behavior in Youth Mental Health: Findings from a Scoping Review. *Adolescents*, 2, 358-80. doi: 10.3390/adolescents2030028
- Huang, Y.-C., Hu, S.-C., Shyu, L.-Y. ve Yeh, C.-B. (2020). Increased problematic smartphone use among children with attention-deficit/hyperactivity disorder in the community. *Journal of the Chinese Medical Association*, 83(4), 411–416. doi:10.1097/jcma.0000000000000278
- IDC (2012). *Worldwide Smartphone 2012–2016 Forecast Update*. Erişim Adresi: <https://www.businesswire.com/news/home/20160601006101/en/Worldwide-Smartphone-Growth-Forecast-to-Slow-to-3.1-in-2016-as-Focus-Shifts-to-Device-Lifecycles-According-to-IDC>. Erişim Tarihi: 19.04.2022
- Jenaro, C. N., Flores, M., Gómez-Vela, F., González, G. ve Caballo, C. (2007). Problematic internet and cell-phone use: Psychological, behavioral, and health correlates. *Addiction Research and Theory*, 15(3), 309–320.
- Jung, J. Y. ve Ha, J. H. (2013). The Effects Of General Stress And Emotional Expression On Upper Grades Of Elementary School Students' Smart Phone Addiction. *Journal of Family and Counseling*, 3(1), 61-77.
- Kafetsios, K. ve Sideridis, G. D. (2006). Attachment, social support and well-being in young and older adults. *Journal of Health Psychology*, 11, 863–875.
- Kahraman, M. (2020). *Üniversite Öğrencilerinde Olumsuz Değerlendirme Korkusu ve Risk Faktörleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Kıbrıs.
- Kaltiala-Heino, R., Lintonen, T. ve Rimpela, A. (2004). Internet addiction? Potentially problematic use of the Internet in a population of 12–18 year old adolescents. *Addiction Research & Theory*, 12(1), 89-96.

- Kanak, M. ve Pekdoğan, S. (2015). Ergenlerin utangaçlık düzeylerinin anne-baba tutumları ve bazı değişkenler açısından incelenmesi, *International Journal of Social Science*, Number, 32 , 513-525.
- Kapısız, Ö. ve Karaca, S. (2018). Erken Çocukluk Döneminde Görülen Davranışsal Sorunlar ve Psikiyatri Hemşiresinin Rolü. *Journal of Academic Research in Nursing*, 4(2), 112-119.
- Kaya, A., Bozaslan, H. ve Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.
- Kaya, İ. (2017). Çocuklarda Duygusal ve Davranışsal Sorunları Anlamada İlk Görüşme/ler: Hayali Bir Danışan Üzerinde Örnek Bir Uygulama. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 172-183.
- Kızıldağ, S. (2019). Peer Relations in Adolescence. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 1408-1432.
- Kim, S. M., Huh, H. J., Cho, H., Kwon, M., Choi, J. H., Ahn, H. J. ve Kim, D. J. (2014). The effect of depression, impulsivity, and resilience on smartphone addiction in university students. *Journal of Korean Neuropsychiatric Association*, 53(4),214-220. doi: 10.4306/jknpa.2014.53.4.214
- Kim, K.-H. ve Roh, S.-Y. (2016). It's Relationship with Smartphone Addiction, Parenting Attitudes and Resilience on Adolescents. *Journal of the Korea Academia-Industrial Cooperation Society*, 17(3), 582-590.
- Kim, J.-H., Seo, M. ve David, P. (2015). Alleviating depression only to become problematic mobile phone users: Can face-to-face communication be the antidote? *Computers in Human Behavior*, 51, Part A, 440–447.
- Kim, S.-G., Park, J., Kim, H.-T., Pan, Z., Lee, Y. ve McIntyre, R. S. (2019). The relationship between smartphone addiction and symptoms of depression, anxiety, and attention-deficit/hyperactivity in South Korean adolescents. *Annals of General Psychiatry*, 18(1), -8. doi:10.1186/s12991-019-0224-8

- Koç, Ö., Özkan, H. ve Bekmezci, H. (2016). Annelik rolü ve ebeveynlik davranışı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast.Dergisi*, 6(2). 143-150.
- Kömürcü, B. (2014). *Erken dönem uyumsuz şemalar, ebeveynlik biçimleri ve psikolojik belirtiler ile psikolojik dışlanmanın tehdit ettiği ihtiyaçlar arasındaki ilişkiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kuyucu, M. (2017). Gençlerde Akıllı Telefon Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Sorunsalı: "Akıllı Telefon (Kolik)" Üniversite Gençliği. *Global Media Journal TR Edition*, 7(14), 28-30
- Kwon, M., Kim, D. J., Cho, H. ve Yang, S. (2013). The smartphone addiction scale: development and validation of a short version for adolescents. *Plos One*, 8(12), 1-7. doi: 10.1371/journal.pone.0083558
- Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L. ve Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of Competence and Adjustment among Adolescents from Authoritative, Authoritarian, Indulgent, and Neglectful Families. *Child Development*, 62(5), 1049–1065. doi:10.1111/j.1467-8624.1991.tb01588.x
- Lee, S. (2016). A study on the effect of communication functioning of smartphones on information acquisition: The case of South Korea. *Journal of Information Science Theory and Practice*, 4(3), 28-42.
- Lee, Y.-K., Chang, C.-T., Lin, Y. ve Cheng, Z.-H. (2014). The dark side of smartphone usage: Psychological traits, compulsive behavior and technostress. *Computers in Human Behavior*, 31, 373-383.
- Lei, L.-C., Ismail, M. A., Mohammad, J. A.M. ve Yusoff, M. S. (2020). The relationship of smartphone addiction with psychological distress and neuroticism among university medical students. *BMC Psychology*, 8(1), 1-9. doi: 10.1186/s40359-020-00466-6
- Lenhart, A. (2012). Teens, smartphones & texting. Erişim Adresi: <https://www.pewresearch.org/internet/2012/03/19/teens-smartphones-texting/> Erişim Tarihi: 19.04.2022

- Lin, Y.-H., Lin, Y.-C., Lin, S.-H., Lee, Y.-H., Lin, P.-H., Chiang, C.-L., ... Kuo, T. B. J. (2017). To use or not to use? Compulsive behavior and its role in smartphone addiction. *Translational Psychiatry*, 7(2), e1030–e1030. doi:10.1038/tp.2017.1
- Lynn, G. L., & Johnson, C. C. (2016). *Breaking the trance: a practical guide for parenting the screen dependent child*. Las Vegas: Central Recovery Press.
- Maraş, N. N. (2021). *Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik Dayanıklılık ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Martin, S., Forde, C., Horgan, D. ve Mages, L. (2017). Decision-Making by Children and Young People in the Home: The Nurture of Trust, Participation and Independence. *Journal of Child and Family Studies*, 27(1), 198–210. doi:10.1007/s10826-017-0879-1
- Matar-Boumosleh, J. ve Jaalouk, D. (2017). Depression, anxiety, and smartphone addiction in university students- A cross sectional study. *Plos One*, 12(8), e0182239. doi:10.1371/journal.pone.0182239
- Memiş, T. (2019). *Ebeveynleri boşanmış ve ebeveynlerden birini kaybetmiş çocuklarda depresyon ve davranışsal sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Minaz, A., ve Çetinkaya-Bozkurt, Ö. (2017). Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin ve kullanım amaçlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 268-286. doi: 10.20875/makusobed.306903
- Muhammad, N., Rathi, S. R., Baroi, B. ve Islam, J. (2020). Parenting Style And Aggressive Behavior Among High School Children. *Jagannath University Journal of Life and Earth Sciences*, 6(2), 123-134.
- Muris, P., Meesters, C., ve Van den Berg, F. (2003). The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). *European child & adolescent psychiatry*, 12(1), 1-8.
- Niemz, K., Griffiths, M., ve Banyard, P. (2005). Prevalence of pathological Internet use among university students and correlations with self-esteem, the General

Health Questionnaire (GHQ), and disinhibition. *Cyberpsychology & Behavior*, 8(6), 562-570.

Noyan, C.O., Darçın, A.E., Nurmedov, S., Yılmaz, O. ve Dilbaz, N. (2015). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin Kısa Formu'nun üniversite öğrencilerinde Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(1), 73-81.

Nurtan, K. A., Evgin, D. ve Beşer, N. G. (2022). The relationship between internet addiction, cyberbullying and parental attitudes. *The Journal of Pediatric Research*, 9(3), 274-285.

Ogundele, M. O. (2018). Behavioural and emotional disorders in childhood: A brief overview for paediatricians. *World Journal of Clinical Pediatrics*, 7(1), 9–26. doi:10.5409/wjcp.v7.i1.9

Ölmeztoprak, V. K. (2019). *Üniversite öğrencilerinde dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ve dürtüselliğin akıllı telefon bağımlılığın üzerine etkisi*. Tıpta Uzmanlık Tezi, İnönü Üniversitesi, Bursa.

Öncü, B. ve Şenol, S. (2002). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğunun Etiyolojisi: Bütüncül Yaklaşım. *Klinik Psikiyatri*, 5, 111-119.

Öngider, N. (2013). Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 5(4) 420-440.

Özaltın, E. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin algılanan anne baba tutumu, sosyal dışlanma ve akademik öz yeterlik ile olan ilişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yakındoğu Üniversitesi, Lefkoşa.

Özdemir, Y., Sağkal, A. S., Salman-Engin, S., Çakıroğlu Çevik, A. ve Gür, G. (2020). Türkiye'de birlikte ebeveynlik deneyimleri: Nitel bir çalışma. *Nesne*, 8(16), 43-68. DOI: 10.7816/nesne-08-16-04

Özden, C. (2013). *Ebeveyn kontrol davranışlarının ergenlerin öz düzenleme becerileri ve duygusal sorunları üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Özel, E. ve Zelyurt, H. (2016). Anne Baba Eğitiminin Aile Çocuk İlişkilerine Etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 16(36), 9-34. doi: 10.21560/spcd.60151

- Özen, S. ve Topçu, M. (2017par). Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlıları ile Depresyon, Obsesyon-Kompulsiyon, Dürtüsellik. Aleksitimi Arasındaki İlişki. *Bağımlılık Dergisi*, 18(1), 16-24.
- Özer, Ş. (2013). *Problemlili İnternet Kullanımının Benlik Saygısı Ve Özne İyi Oluş İle Açıklanabilirliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Öztürk, Y., Özyurt, G., Tufan, A. E. ve Pekcanlar A. A. (2018). Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğunda Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(2), 198-211 doi:10.18863/pgy.358101
- Pamuk, M. ve Kutlu, M. (2020). Ergenlerde akıllı cep telefonunun problemlili kullanımını azaltmaya yönelik bir psikoeğitim programının etkilililiğinin incelenmesi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(21), 56-95. DOI: 10.26466/opus.621117
- Park, C. ve Park, Y. R. (2014). The Conceptual Model On Smartphone Addiction Among Early Childhood. *International Journal of Social Science and Humanity*, 4(2), 147-150.
- Park, W. K. (2005). *Mobile Phone Addiction*. London: Springer.
- Pearson, C. ve Hussain, Z. (2016). Smartphone addiction and associated psychological factors. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 3, 193-207. doi: 10545/621090
- Pekşen-Akça, R. (2020). *Annelere Yönelik Oyun Temelli Sosyal-Duygusal Gelişim Destek Programının 24-30 Aylık Bebeklerin Sosyal-Duygusal Gelişimlerine ve Anne-Bebek İlişisine Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Pera, A. (2020). The Psychology of Addictive Smartphone Behavior in Young Adults: Problematic Use, Social Anxiety, and Depressive Stress. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 1-6. doi:10.3389/fpsy.2020.573473
- Polat, R. (2017). Dijital Hastalık Olarak Nomofobi. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 1(2), 164-220
- Poushter, J. (2016). *Smartphone Ownership and Internet Usage Continues to Climb in Emerging Economies*. Erişim Adresi:

<https://www.pewresearch.org/global/2016/02/22/smartphone-ownership-and-internet-usage-continues-to-climb-in-emerging-economies/>. Erişim Tarihi: 19.04.2022

Prokosz, M. ve Zajdel, K. (2014). Teaching children by their parents, that is the home education. *Pedagogika Rodziny*, 4(1), 23–30. doi:10.2478/fampe-2014-0003

Randler, C, W. L. (2016). Smartphone addiction proneness in relation to sleep and morningness– eveningness in German adolescents. *Journal of behavioral addictions*, 5(3), 465-73.

Ray, C. M., Sormunen, C. ve Harris T. M. (1999). Men's and Women's Attitudes Toward Computer Technology. *Office Systems Research Journal*, 17(1), 1- 8.

Ryu, S. I. ve Cho, I. S. (2015). Factors affecting smartphone addiction among elementary school students. *Journal of the Korea Academia-Industrial Cooperation Society*, 16(9), 6180-6189. doi: 10.5762/KAIS.2015.16.9.6180

Sağır, A. ve Eraslan, H. (2019). Akıllı telefonların gençlerin gündelik hayatlarına etkisi: Türkiye’de üniversite gençliği örneği. *OPUS– Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 48-78. DOI: 10.26466/opus.515339

Sak, R. , Sak, İ., Atlı, S. ve Şahin, Betül . (2015). Okul Öncesi Dönem: Anne Baba Tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3). 972-991.

Santrock, J. W. (2018). *A Topical Approach to Life-Span Development* (Ninth ed.). New York: McGrawHill

Sarıççek, M. (2018). *Akıllı Telefon Bağımlılığının Bağlanma Biçimleri ile İlişkisi: Tunceli İli Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Sarwar, S. (2016). Influence of Parenting Style on Children’s Behaviour. *Journal of Education and Educational Development*, 3(2), 222-249.

Sentse, M., Dijkstra, J. K., Lindenberg, S., Ormel, J. ve Veenstra, R. (2010). The delicate balance between parental protection, unsupervised wandering, and adolescents’ autonomy and its relation with antisocial behavior: The TRAILS study. *International Journal of Behavioral Development*, 34(2), 159–167. doi:10.1177/0165025409350949

- Sevi, O. M., Odabaşıoğlu, G., Genç, Y., Soykal, İ. ve Öztürk, Ö. (2014). Cep Telefonu Envantesi: Standardizasyonu ve Kişilik Özellikleri ile İlişkinin İncelenmesi. *Bağımlılık Dergisi*, 15(1), 15-22.
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1). 1-19.
- Shaffer, H. J. (1996). Understanding the means and objects of addiction: Technology, the internet, and gambling. *Journal of Gambling Studies*, 12(4), 461-469.
- Shine, O., ve Beak, S. (2013). The Influence of adolescents smart phone addiction on aggression. *Korean Review of Crisis and Emergency Manegement*, 9(11), 345-362.
- Smit, F., Driessen, G., Slegers, P., & Teelken, C. (2008). Scrutinizing the balance: parental care versus educational responsibilities in a changing society. *Early Child Development and Care*, 178(1), 65-80. doi:10.1080/03004430600643422
- Soni, R., Upadhyay, R. ve Jain, M. (2017). Prevalence Of Smart Phone Addiction, Sleep Quality And Associated Behaviour Problems In Adolescent. *International Journal of Research in Medical Sciences*, 5(2), 515-519.
- Söyler, İ. (2019). *Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı İle Kendilik Algısı Ve Okula Bağlanma Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Süler, M. (2016). *Akıllı telefon bağımlılığının öznel mutluluk düzeyine etkisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Sümer, N., Aktürk, E. G. ve Helvacı, E. (2010). Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazılar*, 13(25), 42-59
- Şata, M., Çelik, İ., Ertürk, Z. ve Taş, U. E. (2016). Akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin (ATBÖ) Türk lise öğrencileri için uyarlama çalışması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 7(1), 156-169. doi: 10.21031/epod.95432

- Şata, M. ve Karip, F. (2017). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonunun Ergenler İçin Türk Kültürüne Uyarlanması. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 6(4), 426-440.
- Takao, M. (2014). Problematic Mobile Phone Use and Big-Five Personality Domains. *Indian Journal of Community Medicine*, 39(2), 111-113.
- Tekin, Ç., Güneş, G. ve Çolak, C. (2014). Cep telefonu problemlili kullanım ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Medicine Science*, 3(3), 1361-81.
- Toda, M., Monden, K., Kubo, K. ve Morimoto, K. (2006). Mobile phone dependence and health-related lifestyle of university students. *Social Behavior Personality: An International Journal*, 34(10), 1277-84.
- Tohumcu, M. U. (2018). *İnternet ve akıllı telefon bağımlılığı ile benlik saygısı ve yalnızlık arasındaki ilişkinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Tonyalı, A., Göker, Z. ve Üneri, Ö. Ş. (2019). Çocuk ve Ergen Davranım Bozukluğu Tedavisinde Psikososyal Müdahaleler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 11(3), 284-303.
- Totan, T. ve Yöndem, Z. D. (2007). Ergenlerde Zorbalığın Anne, Baba ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 8(2), 53-68
- Townsend, A. M. (2000). Life in the Real Time City: Mobile Telephones and Urban Metabolism. *Journal of Urban Technology*, 7, 85-104.
- Turgut, E. (2016). *Çocukların mobil internet deneyimleri: kullanım, risk faktörleri ve risklerle başa çıkma stratejilerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Turner, E. A., Jensen-Doss, A. & Heffer, R. W. (2015). Ethnicity as a moderator of how parents' attitudes and perceived stigma influence intentions to seek child mental health services. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 21(4), 613-618.
- TÜİK, (2016). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2016*, [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT))

Kullanım-Arastirmasi-2016-21779 adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 04.03.2022.

Tüzen, G. (2019). *Depresyon, Anksiyete ve Stresin Duygusal Yeme İle İlişkisinde Aleksitiminin Aracı Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Medipol Üniversitesi, İstanbul.

Uğurlukol, M. (2017). *Üsküdar Üniversitesi Öğrencilerinde Tütün Kullanım Bozukluğu ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Usta, H. (2017). *Ergenlerde Benlik Saygısının Algılanan Anne-Baba Tutumları ve Olumsuz Otomatik Düşüncelerle Yordanması: Samsun İli Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

Ünal, M. H. (2015). *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.

Wang, P. Y., Chen, K. L., Yang, S. Y. ve Lin, P. H. (2019). Relationship of sleep quality, smartphone dependence, and health-related behaviors in female junior college students. *PloS one*, 14(4), e0214769.

Van Deursen, A. J. A. M., Bolle, C. L., Hegner, S. M., Hegner, S. ve Kommers, P. A. M. (2015). Modeling habitual and addictive smartphone behavior: The role of smartphone usage types, emotional intelligence, social stress, selfregulation, age, and gender. *Computers in human behavior*, 45, 411-420.

Veldhuis, L., van Grieken, A., Renders, C. M., HiraSing, R. A. ve Raat, H. (2014). Parenting Style, the Home Environment, and Screen Time of 5-Year-Old Children; The “Be Active, Eat Right” Study. *PLoS ONE*, 9(2), e88486. doi:10.1371/journal.pone.0088486

Yang, S. C., ve Tung, C. J. (2017). Comparison of Internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Computers in Human Behavior*, 23(1), 79-96.

Yang, S. Y., Lin, C. Y., Huang, Y. C. ve Chang, J. H. (2018). Gender differences in the association of smartphone use with the vitality and mental health of adolescent students. *Journal of American college health*, 66(7), 693-701.

- Yang, Y. S., Yen, J. Y., Ko, C. H., Cheng, C. P. ve Yen, C. F. (2010). The association between problematic cellular phone use and risky behaviors and low self-esteem among Taiwanese adolescents. *BMC Public Health*, 10(1),1.
- Yaprak, B. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumunun diskriminant analiziyle belirlenmesi ve benlik saygısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi üzerine bir uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Yıldırım, S. (2018). *Ergenlerin öznel iyi oluş ve anne baba tutumları ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Yıldırım, S., ve Kışioğlu, A. N. (2018). Teknolojinin getirdiği yeni hastalıklar; nomofobi, netlessfobi, foMO. *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 4(25), 473-480. doi: 10.17343/sdutfd.380640
- Yılmaz, A. (2000). Anne-Baba Tutum Ölçeği'nin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7(3), 160-173.
- Yılmaz, G., Şar, A. H. ve Civan, S. (2015). Ergenlerde mobil telefon bağımlılığı ile kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 2(2), 20-37.
- Yoleri, S., Işıkoğlu-Erdoğan, N. ve Tetik, G. (2017). Ebeveyn tutumlarının okul öncesi dönemdeki çocukların mizaç özellikleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 226-239.
- Young, K. S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychology & Behavior*, 1(3), 237-244.
- Yuchang, J., Cuicui, S., Junxiu, A. ve Junyi, L. (2017). Attachment Styles And Smartphone Addiction in Chinese College Students: The Mediating Roles Of Dysfunctional Attitudes And Self-Esteem. *International Journal of Mental Health And Addiction*, 15(5), 1122-1134
- Yurdakul, I. K., Dönmez, O., Yaman, F. ve Odabaşı, H. F. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(4), 883-896.

Yücel, D. (2017). *Ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumlarının benlik saygıları ve duygusal zekâları ile ilişkisi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Zorbaz, O. (2013). *Lise öğrencilerinin problemleri internet kullanımının sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

EKLER

EK-A KATILIMCILAR İÇİN BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

Sizi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Etik Kurulu'ndan __/__/____ tarih ____ sayı ile izin alınan* ve Yeşim Yelkenci Özenir tarafından yürütülen "Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı, Davranışsal ve Duygusal Sorunlar ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkına sahipsiniz. Bu çalışmaya katılmamız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Çalışmaya katıldığınız için size bir ödeme yapılmayacaktır. Çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır.

Araştırmanın Amacı	Bu araştırmanın temel amacı, ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı, davranışsal ve duygusal sorunlar ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesidir.
Araştırmanın Yöntemi	Araştırmada veri toplamak amacıyla kişisel bilgi formu, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonu, Güçler ve Güçlükler Anketi ve Anne-Baba Tutum Ölçeğinden oluşan anket formu kullanılmaktadır.
Araştırmanın Öngörülen Süresi (Başlama ve Bitiş Tarihi)	Araştırmanın 21.03.2022 tarihinde başlayıp 01.06.2022 tarihinde bitmesi öngörülmektedir.
Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı	150
Araştırmanın Yapılacağı Yerler	Istanbul Beylikdüzü Yakuplu VIP Kavram Kurs Merkezi
Görüntü ve/veya ses kaydı alınacak mı?	Hayır

KATILIMCI BEYANI

Yukarıda amacı ve içeriği belirtilen bu araştırma ile ilgili bilgiler tarafıma aktarıldı. Bu bilgilerden sonra araştırmaya katılımcı olarak davet edildim. Bu çalışmaya katılmayı kabul ettiğim takdirde gerek araştırma yürütülürken gerekse yayımlandığında kimliğimin gizli tutulacağı konusunda güvence aldım. Bana ait verilerin kullanımına izin veriyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerimin dikkatle korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi. Araştırmanın yürütülmesi sırasında herhangi bir sebep göstermeden çekilebilirim. Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum. Bana herhangi bir ödeme yapılamayacaktır. Araştırma ile ilgili bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Bu çalışmaya hiçbir baskı altında kalmadan kendi bireysel onayım ile katılıyorum. İmzalı bu form kağıdının bir kopyası bana verilecektir.

Araştırma yürütücüsü (Tez çalışmalarında Danışman tarafından imzalanacaktır.)

Adı ve Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi Hatice GÜNEŞ	Tarih ve İmza
Adres ve telefonu		

Katılımcı

Adı ve Soyadı		Tarih ve İmza
Adres ve telefonu		

Velayet veya Vesayet Altındaki Katılımcılar için Veli/Vası

Adı ve Soyadı		Tarih ve İmza
Adres ve telefonu		

EK-B KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Yaş:

1. Cinsiyet: (1) Kız (2) Erkek

3. Anne Eğitim Düzeyi: (1) İlkokul mezunu ve altı (2) Ortaokul mezunu
(3) Lise mezunu (4) Üniversite mezunu

4. Baba Eğitim Düzeyi: (1) İlkokul mezunu ve altı (2) Ortaokul mezunu
(3) Lise mezunu (4) Üniversite mezunu

5. Aile Gelir Düzeyi: (1) 0-4250 TL (2) 4251-6250 TL (3) 6251-8250 TL
(4) 8251-10250 TL (5) 10251 TL ve üzeri

6. Anne-Baba Birliktelik Durumu:(1) Birlikte (2) Ayrı

EK-C AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ-KISA VERSİYON

AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ – KISA VERSİYONU (ATBÖ-KV)		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Akıllı telefon kullanımından dolayı planladığım işleri yetiştiremem.						
2	Akıllı telefon kullanımından dolayı, sınıfta ödev yaparken veya ders dinlerken konsantre olmakta zorlanırım.						
3	Akıllı telefon kullanırken el bileklerimde veya enseimde ağrı hissedirim.						
4	Akıllı telefon olmadan yapamam.						
5	Akıllı telefonum elimde olmadığında sabırsız ve huysuz hissedirim.						
6	Kullanmasam bile akıllı telefonum hep aklımdadır.						
7	Günlük yaşantım çok etkilenmiş olsa bile akıllı telefonumu kullanmayı asla bırakmam.						
8	Twitter veya Facebook'taki diğer insanlar arasındaki konuşmaları kaçırmamak için sürekli olarak akıllı telefonumu kontrol ederim.						
9	Akıllı telefonumu düşündüğümde daha uzun süre kullanırım.						
10	Etrafımdaki insanlar akıllı telefonumu çok fazla kullandığımı söyler.						

EK-Ç GÜÇLER VE GÜÇLÜKLER ANKETİ

	Doğru Değil	Kısmen Doğru	Kesinlikle Doğru
İnsanlara karşı iyi davranmaya çalışırım. Onların duygularını önemserim.	☐	☐	☐
Uzun süre kıpırdamadan oturamam, huzursuz olurum.	☐	☐	☐
Çok fazla baş ağrım, karın ağrım ya da bulantım olur.	☐	☐	☐
Genellikle başkalarıyla paylaşırım (Örn. Yiyeceklerimi, oyunlarımı, kalemimi v.s.).	☐	☐	☐
Çok öfkelenirim ve sıkça kontrolümü kaybederim.	☐	☐	☐
Genellikle kendi başımayım. Genelde yalnız oynarım ya da başkalarıyla birlikte olmaktan kaçınırım.	☐	☐	☐
Genellikle bana söyleneni yaparım.	☐	☐	☐
Çok endişelenirim.	☐	☐	☐
Eğer birisi incinmiş, morali bozulmuş ya da kendini kötü hissediyor ise ona yardım ederim.	☐	☐	☐
Sürekli, ellerim ve ayaklarım kıpır kıpırdır, ya da oturduğum yerde kıpırdanıp dururum.	☐	☐	☐
En az bir yakın arkadaşım var.	☐	☐	☐
Çok kavga ederim. Diğer insanlara istediğimi yaptırabilirim.	☐	☐	☐
Sıkça mutsuz, kederli yada ağlamaklıyım.	☐	☐	☐
Yaşlılarım genelde beni sever.	☐	☐	☐
Dikkatim kolayca dağılır, dikkatimi toplamakta güçlük çekerim.	☐	☐	☐
Yeni ortamlarda gerginim. Kendime güvenimi kolayca kaybederim.	☐	☐	☐
Kendimden küçüklere iyi davranırım.	☐	☐	☐
Sıkça hile yapmak ya da yalan söylemekle suçlanırım.	☐	☐	☐
Diğer çocuklar ya da gençler bana takarlar ya da benimle alay ederler.	☐	☐	☐
Sıkça başkalarına (anne baba, öğretmen, çocuklar) yardım etmeye istekli olurum.	☐	☐	☐
Bir şeyi yapmadan önce düşünürüm.	☐	☐	☐
Ev, okul ya da başka bir yerden benim olmayan şeyleri alırım.	☐	☐	☐
Erişkinlerle yaşlılarımdan daha iyi geçinirim.	☐	☐	☐
Pek çok korkum var. Kolayca ürkerim.	☐	☐	☐
Yaptığım işleri bitiririm. Dikkatim iyidir.	☐	☐	☐

EK-D ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıdaki sorulara kendi **anne** ve **babanızı** düşünerek dikkatle okuyunuz. Aşağıdaki durumun anne ve babanızın davranışına ne kadar benzediğini düşünün.

Eğer **TAMAMEN BENZİYORSA** aşağıdaki cümlelerin başındaki kutunun içine **4**;
BİRAZ BENZİYORSA 3;
BENZEMİYORSA 2;
HİÇ BENZEMİYORSA 1 yazınız.

☐	1.	Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim annem ve babam bana yardım ederler.
☐	2.	Annem ve babam büyüklerle tartışmamam gerektiğini söylerler.
☐	3.	Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.
☐	4.	Annem ve babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için, susmam gerektiğini söylerler.
☐	5.	Annem ve babam bazı konularda “ sen kendin karar ver ” derler.
☐	6.	Derslerimden ne zaman düşük not alsam, annem ve babam kızar.
☐	7.	Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.
☐	8.	Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onlarla tartışmamam gerektiğini söylerler.
☐	9.	Annem ve babam benden bir şey yapmamı istediklerinde, niçin bunu yapmam gerektiğini de açıklarlar.
☐	10.	Annem ve babamla her tartıştımda bana “ büyüdüğün zaman anlarsın ” derler.
☐	11.	Derslerimden düşük not aldığımda, annem ve babam beni daha çok çalışmam için desteklerler.
☐	12.	Annem ve babam yapmak istediklerim konusunda kendi kendime karar vermeme izin verirler.
☐	13.	Annem ve babam arkadaşlarımı tanırlar.
☐	14.	Annem ve babam istemedikleri bir şey yaptığımda, bana karşı soğuk davranırlar ve küserler.
☐	15.	Annem ve babam sadece benimle konuşmak için zaman ayırırlar.
☐	16.	Derslerimden düşük notlar aldığımda, annem ve babam öyle davranırlar ki suçluluk duyar ve utanırım.
☐	17.	Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz.
☐	18.	Annemi ve babamı kızdıracak bir şey yaptığımda, onlarla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermezler.

Aşağıdaki her ifadenin yanında bulunan kutulardan sadece size uygun olanın içine çarpı(X) işareti koyunuz.

19. Genel olarak annen ve baban okul zamanı hafta içinde gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?

Evet Hayır

Eğer cevabınız Evet ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Hafta içinde en geç saat kaç kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir (Pazartesi-Cuma arası)?

8:00'den önce	☐	10:00 – 10:59 arası	☐
8:00 – 8:59 arası	☐	11:00 ya da daha geç	☐
9:00 – 9:59 arası	☐	İstediğim saate kadar	☐

20. Genel olarak annen ve baban hafta sonları gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?

Evet Hayır

Eğer cevabınız Evet ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Haftanın Cuma ya da Cumartesi akşamları en geç saat kaç kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir .

8:00'den önce	☐	10:00 – 10:59 arası	☐
8:00 – 8:59 arası	☐	11:00 ya da daha geç	☐
9:00 – 9:59 arası	☐	İstediğim saate kadar	☐

Annem ve babam aşağıdakileri öğrenmek için ne kadar çaba gösterirler?

	Hiç çaba göstermez	Çok az çaba gösterir	Çok çaba Gösterir
21. Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğini,	☐	☐	☐
22. Boş zamanlarınızda ne yaptığını,	☐	☐	☐
23. Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığını,	☐	☐	☐

Annem ve babamın aşağıdakiler hakkında ne kadar bilgileri vardır?

	Bilgileri yoktur	Çok az bilgileri vardır	Çok bilgileri vardır
24. Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğin,	☐	☐	☐
25. Boş zamanlarınızda ne yaptığın,	☐	☐	☐
26. Okuldan çıktıktan sonra nereye gittiğin,	☐	☐	☐

